

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت ریسک اعتباری در بانک‌ها و مؤسسات

مالی توسعه‌ای

(مجموعه رهنمودهای بانک مرکزی مالزی)

معاونت نظارت

بانک مرکزی جمهوری

اسلامی ایران

بلوار میرداماد، شماره ۱۹۸

تلفن: ۲۹۹۵۱ (۹۸۲۱+)

وب سایت: www.cbi.ir

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

معاونت نظارت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

استفاده از مطالب این سند با ذکر منبع بلامانع است.

فهرست

۵.....	• پیشگفتار
۱۰.....	• دستورالعمل بهترین شیوه‌های مدیریت ریسک اعتباری در مؤسسات مالی توسعه‌ای
۱۰.....	بخش ۱ بررسی اجمالی
۱۱.....	۱-مقدمه
۱۲.....	۲-اهداف
۱۳.....	۳-کاربرد
۱۱.....	۴-تاریخ اجرا
۱۱.....	بخش ۲ موارد قانون
۱۱.....	۵-موارد قانونی
۱۲.....	بخش ۳ خط مشی
۱۲.....	۶-فصل ۱: نقش و مسئولیت هیأت مدیره و مدیریت
۱۲.....	نقش و مسئولیت هیأت مدیره
۱۴.....	نقش و مسئولیت مدیریت
۱۵.....	فرهنگ اعتباری
۱۷.....	۷-فصل ۲: زیر ساخت مدیریت ریسک اعتباری
۱۷.....	وجود واحد مستقل مدیریت ریسک
۱۹.....	وجود پرسنل شایسته
۲۰.....	حفظ خط مشی‌ها و روندهای مناسب
۲۳.....	شیوه ارزیابی فعالیت‌های اعتباری
۲۴.....	۸-فصل ۳: فرآیند مدیریت ریسک اعتباری
۲۵.....	معیارهای اعطای اعتبار
۲۸.....	اندازه‌گیری ریسک
۳۵.....	محدود کردن ریسک
۳۷.....	گزارش‌دهی
۳۸.....	مدیریت اعتبارات مشکل‌دار
۳۹.....	۹-فصل ۴: حسابرسان داخلی
۳۹.....	نقش حسابرسان داخلی
۴۰.....	گستره حسابرسان داخلی

- ۴۱..... استقلال حسابرسان داخلی
- ۴۳..... **• دستورالعمل ریسک اعتباری مالزی**
- ۴۳..... بخش اول - کلیات
- ۴۳..... ۱- مقدمه
- ۴۴..... ۲- اجرا
- ۴۴..... ۳- مبانی قانونی
- ۴۵..... ۴- تاریخ اجرا
- ۴۵..... ۵- توضیحات
- ۴۸..... ۶- اسناد قانونی و سیاستی مرتبط
- ۴۹..... ۷- اسناد منسوخ شده
- ۴۹..... بخش دوم - الزامات خط مشی
- ۴۹..... ۸- الزامات کلی
- ۵۱..... ۹- ارزیابی ریسک اعتباری
- ۵۵..... ۱۰- تصویب اعتبار
- ۵۶..... ۱۱- اعتبارات استثنایی
- ۵۷..... ۱۲- اندازه‌گیری ریسک اعتباری
- ۶۱..... ۱۳- پایش ریسک اعتباری
- ۶۲..... ۱۴- ریسک تمرکز اعتبار
- ۶۴..... ۱۵- اعتبارات مشکل‌دار
- ۶۶..... ۱۶- گزارشگری ریسک اعتباری
- ۶۶..... ۱۷- بازبینی اعتباری مستقل
- ۶۷..... ضمیمه ۱

پیشگفتار

استانداردهای ضعیف اعطای تسهیلات، مدیریت ناکارآمد ریسک پرتفوی اعتباری، عدم آگاهی نسبت به کاهش کیفیت مطالبات و افزایش مطالبات غیرجاری و ارزیابی ضعیف این واقعه و آثار آن را می‌توان از مشکلات اساسی مؤسسات اعتباری دانست. برای کنترل و کاهش این مشکلات، راهکارهای متعددی از جمله طبقه‌بندی دارایی‌ها، ذخیره‌گیری و استفاده از الزامات کفایت سرمایه راهگشا است. اما استفاده از نظام اعتبارسنجی دقیق مشتریان نیز در کنار موارد ذکر شده می‌تواند به مؤسسه اعتباری کمک کند تا براساس معیارهای همسان اقدام به اعطای تسهیلات به هر پرونده اعتباری کرده و پرتفوی خود را مدیریت نماید. همچنین بانک می‌تواند با قیمت‌گذاری تسهیلات براساس مشخصه‌های ریسک مشتریان، پوشش مناسبی را در مقابل احتمال نکول مشتریان و در نتیجه ریسک اعتباری ایجاد نماید.

ریسک اعتباری، احتمال وقوع زیان ناشی از قصور وام‌گیرنده یا طرف مقابل مؤسسه اعتباری در انجام تعهدات خود طبق شرایط توافق شده، تعریف شده است. با توجه به این تعریف، مدیریت ریسک اعتباری، استفاده از بهترین شیوه‌ها در جهت کاهش کاهش احتمال وقوع زیان و یا پوشش زیان‌های آتی از طریق سرمایه بانک و ذخایر مطالبات می‌باشد. لازم به ذکر است، مدیریت کارآمد پرتفوی ریسک می‌تواند در نهایت و بلند مدت منجر به سودآوری مؤسسه اعتباری شود. در سال‌های اخیر به دلیل کم‌توجهی مؤسسات اعتباری به ریسک اعتباری و عدم مدیریت کارآمد پرتفوی ریسک، این مؤسسات با بحران مطالبات غیرجاری و کاهش سودآوری مواجه شده‌اند که در بلند مدت می‌تواند به توقف فعالیت یا تجدیدساختار این مؤسسات بیانجامد.

به دلیل اهمیت ریسک اعتباری در شبکه بانکی، بانک مرکزی اقدام به مطالعات گسترده‌ای در این حوزه نموده است که از مهمترین نتایج آن می‌توان به ترجمه اصول مدیریت ریسک اعتباری و بهترین رویه‌های افشای ریسک اعتباری، تهیه مجموعه رهنمودهایی برای مدیریت مؤثر ریسک اعتباری و تشکیل کارگروه ریسک اعتباری به منظور به روز رسانی دستورالعمل ریسک اعتباری برای تطبیق هرچه بیشتر با استانداردهای روز دنیا اشاره کرد. در ادامه همین روند و بازخوانی مقررات سایر کشورها در دو فصل پیش‌رو اقدام به ترجمه دستورالعمل‌های ریسک اعتباری کشور مالزی نموده‌ایم. کشور مالزی از لحاظ کارآمدی و به روز بودن مقررات بانکی از بهترین کشورها در قاره آسیا است. علاوه بر آن وجود بانکداری اسلامی در کنار بانکداری متعارف دلیل دیگری است که توجه به مقررات بانکی این کشور را بیش از پیش ضروری می‌نماید.

بانک مرکزی کشور مالزی یا بانک نگارا در ۲۶ ژانویه ۱۹۵۹ آغاز به کار کرد. نقش بانک نگارا ارتقای ثبات مالی و پولی در کشور مالزی است. همچنین می‌توان گفت از مهمترین اهداف این بانک استفاده از سیاست‌های پولی برای تثبیت قیمت‌ها در کنار رشد اقتصادی می‌باشد. به طور کلی مسئولیت ثبات نظام مالی بر عهده بانک مرکزی هر کشور است و برای انجام این مهم بانک نگارا اقدام به ایجاد یک بخش مالی منعطف، مترقی، مناسب و متنوع که از بخش واقعی اقتصاد حمایت می‌کند نموده است. همچنین این بانک نقش مهمی در اجرای طرح‌ها برای تقویت و تعمیق بازارهای مالی، شامل بازار ارز خارجی دارد. از دیگر وظایف این بانک توسعه زیر ساخت‌های نظام مالی کشور مالزی است. علاوه بر موارد ذکر شده بانک نگارای مالزی اقدام به نظارت بر زیر ساخت‌های نظام‌های پرداخت کشور که بر بهره‌وری و امنیت در سیستم مالی مالزی تأکید دارد، می‌نماید. همچنین بانک نگارا به عنوان بانک مرکزی و مشاور دولت، دارای اختیار انتشار پول و مدیریت ذخایر بین‌المللی کشور مالزی است.

بانک نگارای مالزی^۱ در سپتامبر ۲۰۰۵ در راستای ارتقای اهداف خود در مدیریت هرچه بهتر پرتفوی ریسک مؤسسات مالی توسعه‌ای، دستورالعمل بهترین شیوه‌های مدیریت ریسک اعتباری در مؤسسات مالی توسعه‌ای^۲ را منتشر کرد و این دستورالعمل از ابتدای ژانویه ۲۰۱۰ لازم‌الاجرا گشت. مؤسسات مالی توسعه‌ای به مؤسسات مالی تخصصی اطلاق می‌شود که توسط دولت با مأموریت‌های خاص برای توسعه و ارتقای بخش‌های کلیدی دارای اهمیت استراتژیک برای اهداف توسعه اجتماعی-اقتصادی کشور بنا شده‌اند. بخش‌های استراتژیک شامل بخش کشاورزی، شرکت‌های کوچک و متوسط، زیرساخت‌ها، صنایع دریایی و بخش‌های صادرات محور و صنایع با سرمایه‌گذاری کلان و تکنولوژی بالا می‌باشد.

نقش و عملکرد مؤسسات مالی توسعه‌ای را می‌توان مهیا کردن طیف وسیعی از محصولات و خدمات مالی با توجه به نیازهای هدفمند بخش‌های استراتژیک دانست. همچنین این مؤسسات خدمات مشاوره‌ای نیز برای توسعه و پرورش بخش‌های هدف ارایه می‌دهند. بنابراین مؤسسات مالی توسعه‌ای مؤسسات بانکی را کامل می‌کنند.

با توجه به نقش مؤسسات مالی توسعه‌ای در ارتقای و توسعه بخش‌های استراتژیک شناسایی شده اقتصاد، قدرت، میزان تأثیر و کارآمدی آن‌ها در اجرای نقش خود بسیار با اهمیت است. طرح‌هایی که این

^۱ Bank Negara Malaysia

^۲ Guidelines on Best Practices for the Management of Credit Risk for Development Financial Institutions

اهداف را محقق می‌کنند شامل تقویت چارچوب‌های نظارتی و قانونی، ایجاد ظرفیت و توانایی و افزایش بهره‌وری این مؤسسات است.

یکی از نقاط قوت مهم در مهیا کردن چارچوب قانونی و نظارتی تصویب قانون مؤسسات مالی توسعه‌ای در سال ۲۰۰۲^۳ به منظور اطمینان از فعالیت مالی و عملیاتی مؤسسات مالی توسعه‌ای و نهادهایی که مسئولیت‌های خود را محتاطانه و مؤثر انجام می‌دهند، است. قانون مؤسسات مالی توسعه‌ای در تاریخ ۱۵ فوریه ۲۰۰۲، با توجه به نقش‌ها، عملکرد و اهداف منحصر به فرد مؤسسات مالی توسعه‌ای و شرایط مرتبط با مقررات موجود به اجرا درآمد. هدف این بود که اطمینان حاصل شود خط‌مشی و اهداف مؤسسات مالی توسعه‌ای همگون با طرح‌ها و جهت‌گیری خط‌مشی‌های دولت مالزی در توسعه و ارتقا بخش‌های شناسایی شده به منظور حمایت از برنامه توسعه اقتصاد ملی باشد.

با تصویب این قانون، مؤسسات مالی توسعه‌ای منتخب، تحت نظارت بانک نگارای مالزی قرار گرفتند. به عنوان بخشی از چارچوب نظارتی و قانونی، بانک مرکزی به پایش فعالیت‌ها و عملکرد مالی این مؤسسات برای اطمینان از این که آن‌ها نقش خود را به نحوی محتاطانه و تحت حمایت حاکمیت شرکتی و بر مبنای بهترین روش‌های موجود انجام می‌دهند، اقدام نمود. مؤسسات مالی توسعه‌ای به دلیل حمایت از اهداف سیاسی و اقتصادی کشور، در اقتصاد هر کشور بسیار با اهمیت می‌باشند.

در فصل بعد ترجمه سند ریسک اعتباری که در سال ۲۲ ژانویه ۲۰۱۸ توسط بانک مرکزی مالزی منتشر شده است ارائه می‌شود. این سند را می‌توان نقطه عطفی در میان مقررات پیشین این بانک در رابطه با ریسک اعتباری دانست. توجه به استانداردهای تجدید نظر شده با هدف ارتقا شیوه‌های مدیریت ریسک اعتباری در صنعت بانکداری با توجه به گسترش اندازه و تنوع محصولات و بین‌المللی شدن نظام مالی و افزایش نقش بازارهای سرمایه داخلی به عنوان منابع جایگزین تأمین مالی ضروری به نظر می‌رسد. همچنین لازم بود که این مقرر از استاندارد شماره ۹ گزارشگری مالی مالزی^۴ پیروی کند.

عمده نکات مهم این سند شامل موارد زیر است:

- شفافیت در انتظارات حاکمیتی در رابطه با مشارکت هیأت مدیره و واحد مدیریت ریسک در تصمیمات اعتباری؛
- مدیریت اعتبارات مشکل‌دار و واحد بازبینی اعتباری مستقل؛

^۳ Development Financial Institutions Act

^۴ Malaysian Financial Reporting Standards ^۹

- ترتیبات گسترش یافته در رابطه با مدیریت اعتبارات استثنایی و ریسک تمرکز؛
- تقویت ترتیبات مدیریت ریسک اعتباری برای ارتقای روش‌های تخمین زیان قابل پیش‌بینی؛ و
- انتظارات جدید در باب مدیریت ریسک کشوری و ریسک انتقال.

این دستورالعمل از تاریخ اول جولای ۲۰۱۸ برای بانک‌ها و از اول جولای ۲۰۱۹ به صورت تلفیقی (کلی) عملیاتی شده است. همچنین برای کارگزاران تکافل و بیمه‌ها این سند از اول ژانویه ۲۰۲۱ لازم‌الاجرا خواهد بود.

با توجه به اهمیت ریسک اعتباری که بزرگترین منبع ریسک مؤسسات اعتباری است، شفافیت و کیفیت دستورالعمل‌های ریسک اعتباری کشور مالزی و در جهت ارتقای ادبیات ریسک اعتباری در کشور، بر آن شدیم تا دستورالعمل بهترین شیوه‌های مدیریت ریسک اعتباری در مؤسسات مالی توسعه‌ای و دستورالعمل ریسک اعتباری کشور مالزی که از مقررات بروز و کارآمد در این عرصه می‌باشند را ترجمه نموده و در اختیار شبکه بانکی قرار دهیم.

در آخر، امید است ماحصل انتشار چنین آثاری، به بسط و تعمیق ادبیات نوین مدیریت ریسک در مؤسسات اعتباری (بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی) و همچنین بهبود روند نظارت بانکی در این خصوص در شبکه بانکی کشور بیانجامد.

دستورالعمل بهترین شیوه‌های مدیریت ریسک اعتباری در مؤسسات مالی

توسعه‌ای

(دستورالعمل بانک مرکزی مالزی، سپتامبر ۲۰۰۵)

گروه مترجمین:

میلاد صارم صفاری   دکتر حسین صدقی

دستورالعمل بهترین شیوه‌های مدیریت ریسک اعتباری در مؤسسات مالی توسعه‌ای

بخش ۱ بررسی اجمالی

۱- مقدمه

۱-۱) ریسک اعتباری همچنان بزرگترین منبع ریسک مؤسسات مالی توسعه‌ای^۵ در مالزی است. دلیل این امر این واقعیت است که پرتفوی تأمین مالی/مطالبات یک مؤسسه مالی توسعه‌ای بطور معمول بزرگترین دارایی و منبع اصلی درآمد آن است.

۱-۲) تجربه سال‌های گذشته نشان می‌دهد نبود مدیریت مناسب ریسک، منتج به زیان قابل توجه در تعدادی از مؤسسات مالی توسعه‌ای می‌گردد. نتیجه چنین زیان‌هایی نه تنها عملکرد واسطه‌گری مؤسسات مالی توسعه‌ای را تحت تأثیر قرار می‌دهد، بلکه بار مالی زیادی را بر دولت در راستای افزایش سرمایه مؤسسات مالی توسعه‌ای تحمیل می‌کند. همچنین بر اساس پیش‌بینی‌ها با توجه به افزایش اندازه ترازنامه مؤسسات مالی توسعه‌ای در طول زمان، بار مالی تحمیلی بالقوه به دولت نیز متناسب با آن افزایش می‌یابد. بنابراین در مدیریت مؤثر ریسک اعتباری، حیاتی است که اطمینان حاصل کنیم، فعالیت‌های اعتباری یک مؤسسه مالی توسعه‌ای به صورت احتیاطی انجام گیرد و ریسک شکست مؤسسه مالی توسعه‌ای کاهش یابد.

۲- اهداف

۲-۱) این دستورالعمل اقدام به تنظیم پیشنهادهای به منظور بهترین شیوه مدیریت ریسک اعتباری برای مؤسسات مالی توسعه‌ای می‌نماید و تلاش دارد تا زیرساخت اولیه را برای ارتقا رفتار احتیاطی برای اعطای اعتبار به فعالیت‌های مؤسسات مالی توسعه‌ای در مالزی را مهیا کند.

۲-۲) دستورالعمل حاضر، شامل چهار فصل اصلی است که عبارتند از:

- نظارت مناسب توسط هیأت مدیره و مدیریت (اجرایی)؛
- زیر ساخت مناسب برای مدیریت ریسک اعتباری؛
- فرآیند مدیریت (یکپارچه) ریسک اعتباری؛ و
- کنترل‌های جامع داخلی و رویه‌های حسابرسی.

^۵ Development financial institutions (DFIs)

۳-۲) این دستورالعمل بهترین شیوه‌ای که یک مؤسسه مالی توسعه‌ای در اعطای اعتبار و مدیریت آن باید اتخاذ نماید را تعیین می‌کند. همچنین برای این شیوه‌ها الزامات ویژه‌ای توسط بانک نگارای مالزی تعیین می‌شود. این الزامات رهنمودهایی هستند که مؤسسات مالی توسعه‌ای باید علاوه برای اتخاذ بهترین شیوه‌ها، آن‌ها را نیز بکار گیرند.

۴-۲) دستورالعمل‌های مذکور حداقل حدودی که مؤسسات مالی توسعه‌ای باید به منظور اطمینان از رفتار احتیاطی در اعطای اعتبار رعایت کنند را تعیین کنند. همچنین مانند مؤسسات بانکی، مؤسسات مالی توسعه‌ای نیز می‌توانند بطور آزادانه استانداردهای سختگیرانه تری را به عنوان خط مشی مدیریت ریسک اتخاذ نمایند.

۳- کاربرد

۳-۱) این دستورالعمل برای تمام مؤسسات مالی توسعه‌ای که توسط قانون مؤسسات مالی توسعه‌ای ۲۰۰۲^۶ شناسایی می‌شوند، قابل استفاده می‌باشد.

۴- تاریخ اجرا

۴-۱) این دستورالعمل باید از ابتدای ژانویه ۲۰۱۰ اجرایی گردد.

بخش ۲ موارد قانونی

۵- موارد قانونی

۵-۱) این دستورالعمل مطابق با بخش ۴۱ از قانون مؤسسه مالی توسعه‌ای منتشر شده است.

بخش ۳ خط مشی

۶- فصل ۱: نقش و مسئولیت هیأت مدیره و مدیریت

نقش و مسئولیت هیأت مدیره

۶-۱) وظیفه هیأت مدیره آگاهی و اطمینان از نظارت مناسب بر مدیریت ریسک اعتباری مؤسسات مالی توسعه‌ای است.

۶-۲) هیأت مدیره باید حداقل استاندارد اعتباری را تعیین کند، همچنین تمام خط‌مشی‌های با اهمیت مربوط به مدیریت ریسک اعتباری مؤسسات مالی توسعه‌ای نیز باید به تأیید هیأت مدیره برسد. هیأت مدیره باید اطمینان حاصل نماید که خط‌مشی ریسک اعتباری با توان سرمایه‌ای^۷، تخصص مدیریت و اشتباهی ریسک مؤسسات مالی توسعه‌ای سازگار باشد.

۶-۳) هیأت مدیره همچنین باید اطمینان حاصل نماید که نقش تعیین شده، تمرکز استراتژیک، استراتژی‌های تجاری و استراتژی‌های قرض‌دادن و تأمین مالی مؤسسات مالی توسعه‌ای با خط‌مشی‌های اعتباری و استاندارد مطابقت دارد.

۶-۴) مسئولیت هیأت مدیره حصول اطمینان از موارد زیر است:

- الف) فرهنگ اعتباری صحیح نمایانگر ارزش واقعی مؤسسات مالی توسعه‌ای باشد.
- ب) مدیریت به طور کامل قادر به مدیریت فعالیت‌های مؤسسات مالی توسعه‌ای باشد و خط‌مشی‌های مدیریت ریسک اعتباری بطور مؤثر اجرا گردد (شامل دارا بودن ابزار لازم برای پایش ریسک اعتباری).
- ت) مکانیزم‌هایی برای تأیید یا بازبینی هر فعالیت یا محصولی که منتج به ریسک اعتباری بالاتری در مؤسسات مالی توسعه‌ای می‌گردد، موجود باشد.
- ث) از ساختار سازمانی مناسبی برای مدیریت ریسک اعتباری درون نهاد و هر تغییر در چنین ساختاری مطلع باشد.
- ج) بصورت منظم از ریسک اعتباری منابع و کیفیت منابع در معرض ریسک مؤسسه مالی توسعه‌ای مطلع بوده و ترکیب پرتفوی آن را بررسی نماید.

ح) بطور منظم خط‌مشی‌های مدیریت ریسک اعتباری مؤسسه مالی توسعه‌ای را بازبینی نماید تا اطمینان حاصل شود که با استانداردهای اعتباری و تغییر منابع مؤسسات مالی توسعه‌ای، قدرت مالی و شرایط تجاری آن سازگار است.

خ) یک تیم متخصص از حساب‌برسان برای تأیید کارایی روش‌ها، کنترل‌ها و قابل اطمینان بودن اطلاعات ارائه شده، موجود باشد.

د) یک تیم متخصص برای حساب‌رسی و تأیید انطباق با تمام جنبه‌های اعتباری به ویژه فرآیند اعطای اعتبار مؤسسه مالی توسعه‌ای موجود باشد.

۵-۶) الزامات ویژه بانک نگارای مالزی: نقش‌ها و مسئولیت‌های هیأت مدیره

۱-۵-۶) بازبینی خط‌مشی اعتباری توسط هیأت مدیره

هیأت مدیره باید خط‌مشی اعتباری کلان و طرح کسب و کار را بصورت سالانه به منظور حصول اطمینان از هماهنگی آن‌ها و هماهنگی با سطح تحمل ریسک مؤسسه مالی توسعه‌ای، تأیید کند.

۲-۵-۶) وظیفه هیأت مدیره در رابطه با آگاه بودن از فعالیت جدید ریسک اعتباری

○ هیأت مدیره باید اطمینان حاصل کند که از هرگونه محصولات اعتباری جدید یا تغییرات

قابل توجه در محصولات اعتباری موجود بر اساس دستورالعمل‌های معرفی محصولات

جدید^۸ منتشر شده در ۱۸ می ۲۰۰۹، آگاهی دارد.

○ هیأت مدیره باید در موارد زیر تصمیم بگیرد:

الف) آیا فعالیت‌های جدید با دورنمای تجاری تناسب دارد و آیا فعالیت‌های جدید با طرح

کسب و کار، نقش‌های تعیین شده، استراتژی تمرکز و قوانین جاری مطابقت دارد یا خیر.

ب) آیا آن‌ها از میزان انطباق فعالیت‌های جدید با فرآیند مدیریت ریسک اعتباری مؤسسه

مالی توسعه‌ای راضی هستند و آیا این فعالیت‌های جدید، تحت استانداردهای هیأت

مدیره انجام می‌شود یا خیر؟

۳-۵-۶) گزارشاتی که توسط هیأت مدیره دریافت می‌شود، عبارت است از:

الف) حداقل هر سه ماه هیأت مدیره باید در جریان اطلاعات مربوط به کل ریسک اعتباری

منابع مؤسسه مالی توسعه‌ای شامل ارقام زیر خط ترازنامه قرار بگیرد که این اطلاعات باید

حداقل موارد زیر را بررسی نماید:

^۸ Guidelines on Introduction of New Products

- میزان منابع در معرض ریسک اعتباری تفکیک شده به تفکیک طبقه بررسی گردد، به عنوان مثال طبقه‌بندی بر اساس منابع، محصولات و رتبه اعتباری؛
- میزان بالای تمرکز اعتباری؛
- لیست مطالبات/تأمین مالی‌های مشکل‌دار که تحت عنوان اعتبارات مشکل‌دار یا تحت نظر می‌باشند و زیان احتمالی مؤسسه مالی توسعه‌ای ناشی از هر اعتبار مشکل‌دار قابل توجه و حساب سررسید گذشته؛
- وضعیت اعتبارات قابل توجه تحت برنامه‌های (بازسازی) اصلاحی؛
- حوزه‌های اعتباری با رشد سریع؛

[به هیأت مدیره هشدار می‌دهد تا بررسی نموده و اطمینان حاصل نمایند استاندارد مدیریت ریسک اعتباری در این حوزه‌ها به میزان کافی رعایت شده و هیچگونه ارفاقی وجود ندارد].

- گزارشات اعتبارات مستثنی شده حایز اهمیت^۹.
- ب) بطور سالانه هیأت مدیره باید گزارشی شامل لیستی از تمام محصولات اعتباری دریافت کند. این گزارش باید حداقل شامل بازارهای هدف محصولات اعتباری، عملکرد و کیفیت اعتباری آن‌ها باشد.
- ت) بطور سالانه یا بصورت مستمر باید به هیأت مدیره در مورد میزان احتمالی زیان ناشی از کاهش اعتباری که می‌تواند بر اساس شرایط بحرانی یا تغییرات نامطلوب اقتصادی رخ دهد، گزارش داده شود.

نقش و مسئولیت مدیریت

- ۶-۶) مدیریت در تمام سطوح، مسئول اجرای خط‌مشی‌های اعتباری مصوب هیأت مدیره به منظور ارتقای خط‌مشی‌ها و روش‌های شناسایی، اندازه‌گیری، پایش و کنترل ریسک‌های اعتباری به صورت انفرادی و در سطح پرتفوی اعتباری است.
- ۶-۷) این مسئولیت شامل اطمینان از موارد زیر است:
- الف) اختیار و مسئولیت شفاف برای مدیریت ریسک اعتباری؛

^۹ Significant credit exception reports

ب) خط‌مشی‌ها و محدودیت‌های ساختاری که به وضوح میزان تحمل ریسک اعتباری مؤسسه مالی توسعه‌ای را تعیین می‌کند؛

ت) کانال‌های مناسب ارتباطی به منظور حصول اطمینان از این که خط‌مشی اعتباری مصوب هیأت مدیره و تحمل ریسک اعتباری به طور شفاف اطلاع‌رسانی شده و توسط تمام سطوح سازمان رعایت شود.

ث) روش‌های عملی کافی و مؤثر، کنترل داخلی و سیستم‌های شناسایی، اندازه‌گیری، پایش و کنترل ریسک اعتباری در جهت اجرای خط‌مشی اعتباری و استانداردهای تأیید شده توسط هیأت مدیره باشد؛

ج) فرآیند گزارشگری جامع ریسک اعتباری؛

ح) سیستم‌های اطلاعات مدیریت^{۱۰} مؤثر برای اطمینان از گزارش‌دهی به موقع، دقیق و حاوی اطلاعات کافی در خصوص ریسک اعتباری؛

خ) تخصیص منابع کافی و پرسنل دارای صلاحیت به منظور مدیریت و کنترل عملیات روزانه و عملکرد مدیریت مؤثر ریسک اعتباری؛

د) ارزیابی مستقل دوره‌ای از عملکرد اعطای اعتبار مؤسسه مالی توسعه‌ای.

۶-۸) مدیریت باید به طور منظم فرآیندهای مدیریت ریسک اعتباری را با توجه به تغییرات محصول، تغییرات شرایط کسب و کار و تأیید هرگونه تغییرات به منظور حصول اطمینان از این که این تغییرات مناسب و بجا است، ارزیابی نماید.

فرهنگ اعتباری

۶-۹) فرهنگ اعتباری مؤسسه مالی توسعه‌ای، ترکیب منحصر به فردی از ارزش اعتبار، دیدگاه‌ها، شیوه‌ها و نگرش‌های مدیریت است که حوزه اعطای تسهیلات و تأمین مالی را تعیین نموده و رفتار مربوط به تأمین مالی و اعطای تسهیلات را که مورد وثوق مؤسسه مالی توسعه‌ای است مشخص می‌کند.

۶-۱۰) موارد زیر بهترین شیوه‌ها در توسعه یک فرهنگ اعتباری قدرتمند می‌باشد:

^{۱۰} Management information systems

- الف) مدیریت باید به طور منظم و همسانی شیوه‌های اعتباری را همراه با اشتهای ریسک و خط‌مشی اعتباری مؤسسه مالی توسعه‌ای بررسی کند.
- ب) مدیریت باید به کیفیت اعتباری اهمیت زیادی داده و این اهمیت باید در سطح سازمان از طریق اطلاع رسانی، ارتباطات و سایر اقدامات منتقل شود.
- ت) سطوح بالای عملکرد اعتباری، نیازمند مدیریت قوی است.
- ث) مدیریت، مسئول کیفیت اعتباری و تشویق و ایجاد انگیزه برای مسئولین اعتباری به منظور اتخاذ شیوه‌های مناسب تأمین مالی و اعطای تسهیلات است.
- ج) پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری شفاف، برای هر فرد مرتبط با فرآیند مدیریت ریسک اعتباری باید وجود داشته باشد.
- ح) مدیریت و مسئولین فرآیند اعتباری (شامل افراد واحد صف اعطای اعتباری) باید با توجه به عملکرد خوب خود پاداش گرفته و یا با توجه به عملکرد ضعیف خود جریمه شوند و شایستگی آن‌ها باید در ارزیابی عملکرد آن‌ها منعکس شود. البته مدیریت باید اطمینان حاصل کند، اعطای هرگونه پاداش بیش از اندازه نبوده و متناسب با سطح شایستگی افراد باشد.
- خ) خط‌مشی اعتباری باید به صورت واضح و موجز نگاشته (ثبت) شده و توسط یک مقام مسئول مستقل از شروع کسب و کار، لازم‌الاجرا شود.
- د) ارتباط استانداردهای اعتباری، خط‌مشی اعتباری، طرح کسب و کار و برنامه‌های انگیزشی باید به گونه‌ای تنظیم شوند که از سردرگمی و تضاد اجتناب شود.
- ذ) برای اعتبارات عمده باید استانداردها و اهداف اعتباری شفاف تعیین شود.
- ر) استثناهای خط‌مشی اعتباری به ندرت اتفاق می‌افتد. اما در صورت وقوع، باید براساس مستندات و توجیهات مناسب باشد.
- ز) سیستم اعتباری قدرتمند و کنترل بر تصویب اعتبارات، رتبه‌بندی و بازبینی، حسابرسی اعتباری و مدیریت پرتفوی باید در جای خود و به طور صحیح انجام گیرد.
- س) ضروری است آموزش‌های منظمی بر اساس خط‌مشی اعتباری و ارزیابی اعتباری مؤسسه مالی توسعه‌ای برای مسئولین اعتباری در تمام سطوح وجود داشته باشد. آموزش‌های گسترده در مورد چگونگی انجام فرآیند اعتباری و اطمینان از وجود ادبیات یکسان اعتباری در کل سازمان، لازم است.

ش) حوزه‌های جدید کسب و کار باید براساس رهنمودهای پرتفوی ریسک انتخاب شده باشد.

۷- فصل ۲: زیر ساخت مدیریت ریسک اعتباری

وجود واحد مستقل مدیریت ریسک

۷-۱) یک مثال از فرآیند معمول اعتباری شامل مراحل زیر است:

الف) شروع فرآیند اعتباری

- ایجاد اعتبار؛
- ارزیابی و بررسی اعتبار؛
- تأیید اعتبار.

ب) مدیریت امور اعتباری و پایش اعتبارات

- مستندسازی (ثبت) و نگهداری مستندات به صورت امن؛
- پرداخت تسهیلات.

ت) بازیابی اعتباری

ث) کنترل، بازبینی و ارزیابی اعتباری

- کنترل و حسابرسی داخلی؛
- بررسی و حسابرسی مستقل اعتباری؛
- بررسی پرتفوی و تحلیل روند؛
- بررسی خط‌مشی و فرآیند اعتباری.

۷-۲) فرآیند "مدیریت امور اعتباری" و "کنترل، بررسی و تجزیه و تحلیل اعتباری" باید مستقل از افراد مرتبط با "شروع فرآیند اعتباری" انجام پذیرد.

۷-۳) فرآیند "بازیابی اعتباری" باید مستقل از افراد مرتبط با سایر فرآیندهای اعتباری انجام شود.

۷-۴) واحد "مدیریت امور اعتباری" و واحد کنترل، بررسی و تجزیه و تحلیل اعتباری" باید بطور مستقل اقدام به گزارش‌دهی ریسک منابع و تطبیق اقدامات با فرآیندهای کنترلی به مدیریت و هیأت مدیره نماید.

۵-۷) الزامات ویژه بانک نگارای مالزی: کمیته مستقل مدیریت ریسک اعتباری

۵-۷-۱) مؤسسه مالی توسعه‌ای باید دارای کمیته مستقلی باشد که تحت مدیریت یک عضو هیأت مدیره، اعم از اجرایی یا غیراجرایی، اداره شود و این کمیته بدون اختیار تأیید اعتبار، به هیأت مدیره برای نظارت بر مدیریت ریسک اعتباری مؤسسه کمک می‌نماید. این کمیته باید بطور مستقیم به هیأت مدیره گزارش دهد و ترکیب اعضای آن باید توسط هیأت مدیره انتخاب شود.

۵-۷-۲) این کمیته باید شامل افرادی باشد که در مدیریت ریسک و امور اعتباری دارای تجربه بوده و ترجیحاً از مهارت‌های تخصصی در مدیریت بخش‌های مختلف امور اعتباری برخوردار باشند. چنین افرادی باید قادر باشند توضیحات لازم را در رابطه با مشکلات و حوزه‌های بحرانی مؤسسه مالی توسعه‌ای به هیأت مدیره ارائه کنند و روش‌های موجود برای حل این مشکلات را نیز به هیأت مدیره منتقل نمایند.

۵-۷-۳) این کمیته باید حداقل در موارد زیر مسئولیت را بر عهده داشته باشد:

الف) ارزیابی و اندازه‌گیری کفایت استراتژی مدیریت کل ریسک اعتباری مرتبط با فعالیت‌های مؤسسه مالی توسعه‌ای؛

ب) نظارت بر توسعه خط‌مشی اعتباری مؤسسه مالی توسعه‌ای، شامل تمام محصولات و کسب و کارها و اطمینان از توسعه خط‌مشی‌ها و رویه‌ها؛

ت) پایش، ارزیابی و مشاوره ترکیب پرتفوی ریسک اعتباری مؤسسه مالی توسعه‌ای؛

ث) ارزیابی ریسک تحت سناریوهای بحرانی و ظرفیت سرمایه مؤسسه مالی توسعه‌ای به منظور حفظ پایداری تحت شرایط سناریو بحرانی؛

ج) ارزیابی رابطه ریسک و بازده؛

ح) بررسی گزارش‌های فرآیند بازبینی اعتباری، کیفیت دارایی و اطمینان از این که اقدامات اصلاحی انجام گیرد؛

خ) بررسی و ارزیابی محصولات مختلف اعتباری مؤسسه مالی توسعه‌ای به منظور اطمینان حاصل کردن از این که این محصولات تحت استانداردها و خط‌مشی هیأت مدیره می‌باشند.

وجود پرسنل شایسته

۶-۷) مدیریت باید اطمینان حاصل کند که منابع و پرسنل کافی به منظور مدیریت و کنترل ریسک اعتباری مؤسسه مالی توسعه‌ای تخصیص داده شده است. این پرسنل باید موارد زیر را دارا باشند:

- الف) درک کامل از ریسک مرتبط با فعالیت‌های اعتباری مؤسسه مالی توسعه‌ای؛
  - ب) توانایی در درک عوامل و شرایط بازار مؤثر بر کیفیت اعتباری، ارزیابی تأثیر تغییرات این عوامل بر مشخصه ریسک و عملکرد مالی مؤسسه مالی توسعه‌ای؛
  - ت) گزارش مشخصه ریسک پرتفوی اعتباری مؤسسه مالی توسعه‌ای به سطوح اختیار مناسب به منظور اطلاع‌رسانی و لحاظ آن‌ها؛
- ۷-۷) آموزش کافی و همسان فرآیند اعتباری به پرسنل برای اطمینان از اینکه موارد ذکر شده در بالا، انجام می‌شود، ضروری است. آموزش‌ها باید با فرهنگ و استاندارد اعتباری مؤسسه مالی توسعه‌ای مطابقت داشته باشد. این آموزش‌ها باید تضمین نماید که پرسنل درک یکسانی از اعتبار و ادبیات اعتباری دارند.

۸-۷) الزامات ویژه بانک نگارای مالزی: تأیید پرسنل اعتباری

۸-۷-۱) پرسنل بخش ارزیابی، تأیید اعتبار و بازبینی اعتبارات لازم است تحت یک برنامه آموزشی مشترک قرار گرفته، در یک آزمون مشترک شرکت کنند و حد نصاب لازم را کسب نمایند، همچنین باید حداقل تجربه را در امور اعتباری داشته و مجوزی از سازمان‌ها یا افراد مورد تأیید هیأت مدیره، قبل از این که برای امضا یا تصدیق اعتباری واجد شرایط باشند دریافت نموده باشند. ۵ سال برای فراهم شدن زمینه این الزامات در نظر گرفته می‌شود. در حال حاضر مؤسسات مالی توسعه‌ای باید به توافقنامه برنامه دریافت مجوز مسئولین اعتباری^{۱۱} منتشر شده در ۵ جولای ۲۰۰۷ پایبند باشد.

الف) برای اطمینان از دستیابی به حداقل استاندارد و کیفیت، برنامه مشترک آموزشی باید توسط مسئول ارشد اعتباری مؤسسه مالی توسعه‌ای طراحی شود. برای اطمینان از همسانی

استانداردها در کل صنعت بانکداری، هر برنامه آموزشی طراحی شده باید توسط مؤسسه بانکداری مالزی^{۱۲}، به عنوان مسئول حفظ استاندارد، تأیید شود.

ب) همچنین پیش از تأیید تکمیل فرآیند آموزشی یک پرسنل اعتباری، باید هیأت مدیره معیاری مناسب برای مسئول ارشد اعتباری مناسب تعیین نموده باشد.

ت) پرسنل فعلی شاغل در ارزیابی اعتباری، تأیید و بررسی اعتباری (حسابرسی) ممکن است از برنامه آموزشی و گذراندن آزمون مشترک مورد تأیید هیأت مدیره معاف شوند. با این حال هیچ معافیتی برای پرسنل جدید مجاز نیست. لازم است مؤسسه مالی توسعه‌ای یک نسخه از جزییات خط‌مشی معیار معافیت را به بانک نگارای مالزی ارسال کند.

سیستم اطلاعات مدیریت مؤثر

۷-۹) مؤسسه مالی توسعه‌ای باید از سیستم اطلاعات مدیریت مؤثر به منظور آگاه سازی مدیریت، اندازه‌گیری، پایش و کنترل ریسک اعتباری فعالیت‌ها بهره برد.

۷-۱۰) سیستم اطلاعات مدیریت باید مؤسسه مالی توسعه‌ای را قادر سازد تا موارد زیر را انجام دهد:

الف) نگهداری پایگاه اطلاعات برای تحقیق و استفاده از تکنیک‌های تحلیلی؛

ب) گزارش منابع در معرض ریسک؛

ت) ردیابی و بررسی کیفیت و عملکرد حساب‌ها؛

ث) حفظ محدودیت‌ها.

حفظ خط‌مشی‌ها و روندهای مناسب

۷-۱۱) خط‌مشی اعتباری مهمترین سندی است که به وسیله آن هیأت مدیره مدیریت، فعالیت‌های اعتباری را هدایت می‌کنند. در واقع خط‌مشی اعتباری چارچوبی برای دستیابی به کیفیت دارایی، سطوح تحمل ریسک و فعالیت اعطای اعتباری مؤسسه مالی توسعه‌ای را مطابق با استاندارد مؤسسه مالی توسعه‌ای هدایت می‌کند.

^{۱۲} Institut Bank-Bank Malaysia (IBBM)

۷-۱۲) خط‌مشی اعتباری باید به روشنی تعریف شود و مطابق با شیوه بانکداری محتاطانه و الزامات نظارتی مرتبط و متناسب با ماهیت و پیچیدگی فعالیت‌های مؤسسه مالی توسعه‌ای باشد. ۷-۱۳) خط‌مشی‌ها و شیوه‌ها که به درستی توسعه یافته و اجرا می‌شوند، مؤسسه مالی توسعه‌ای را قادر می‌سازند تا:

الف) استانداردهای امتیاز اعتبار مناسب را حفظ کند.

ب) اقدام به کنترل و پایش ریسک اعتباری نماید.

ت) فرصت‌های کسب و کار جدید را ارزیابی نماید.

ث) اقدام به شناسایی و اداره کردن اعتبارات مشکل‌دار نماید.

۷-۱۴) خط‌مشی اعطای تسهیلات و تأمین اعتباری

۷-۱۴-۱) مؤسسه مالی توسعه‌ای باید شیوه‌ها و خط‌مشی نوشته شده را که به وضوح خط‌مشی مدیریت ریسک را مشخص می‌کند برای اعطای و تأمین اعتبار، حفظ و رعایت نماید. این خط‌مشی اختیار، قواعد و چارچوب مدیریت و اداره مؤثر پرتفوی مطالبات و تأمین مالی مؤسسه را تعیین می‌کند.

۷-۱۴-۲) خط‌مشی اعطای اعتبار و تأمین مالی مؤسسه مالی توسعه‌ای باید استانداردها و شیوه‌ها را در موارد زیر مشخص نماید:

الف) ترکیب کلی پرتفوی تأمین مالی و تسهیلات؛

ب) استانداردهایی برای تصمیم در مورد پرونده‌های اعتباری؛

ت) تعریف سطوح اختیار و مسئولیت به منظور قادر ساختن مدیریت به پایش و کنترل فعالیت‌های تأمین مالی و اعطای اعتبار؛

ث) رویه‌های کنترلی مطابق با تأمین مالی و اعطای اعتبار مرتبط با خط‌مشی‌ها و سایر قوانین و مقررات قابل اجرا.

۷-۱۵) الزامات ویژه بانک نگارای مالزی: خط‌مشی تأمین مالی و اعطای تسهیلات

۷-۱۵-۱) خط‌مشی تأمین مالی و اعطای اعتبار باید پارامترهایی را حداقل در موارد زیر تعیین کند:

الف) اختیار تصویب اعتبار-پرسنل مجاز به تصویب اعتبار و محدودیت‌های تصویب برای تأییدکنندگان اعتبارات؛

ب) بازارهای قابل قبول یا حوزه‌های تأمین مالی/اعطای اعتبار باید براساس نقاط قوت و ضعف جاری مؤسسه مالی توسعه‌ای با لحاظ ترکیب مشتری و صنعت مؤسسه باشد؛

ت) محدودیت در تمرکز اعتباری، به عنوان مثال ممکن است شامل محدودیت در اعطای اعتبار با توجه به موارد زیر باشد:

- صنعت؛
- مکان‌های جغرافیایی؛
- گروه مشتریان یا قرض‌گیرندگان؛
- محصولات؛
- رتبه ریسک.

ث) اعتبارات اعطایی به گروه مرتبط (به ویژه پارامترهایی که گروه‌های مرتبط را تعیین می‌کند)؛
 ج) محدودیت در رشد اعتباری - یک آستانه حداکثری برای گسترش میزان اعتبار باید تعیین شود تا مؤسسه مالی توسعه‌ای را از احتمال افزایش اعتبار بیش از ظرفیت منابع موجود خود مطلع نماید. این نسبت ممکن است درصدی از سرمایه، مجموع دارایی‌ها، مجموع سپرده‌ها یا سایر موارد باشد؛

ح) طول دوره سررسید قابل پذیرش اعتباری - دوره سررسیدی که در آن مؤسسه مالی توسعه‌ای مایل به پذیرش ریسک است. این دوره باید متناسب با پیش‌بینی منابع بازپرداخت، اهداف اعتباری و عمر مفید اوراق بهادار باشد؛

خ) لیست اعتبارات غیر قابل پذیرش؛

د) رتبه‌بندی ریسک اعتبارات؛

ذ) وصول مطالبات و به هزینه بردن مطالبات-معیارها و رتبه‌بندی برای اعتبارات مشکل‌دار، روش‌هایی برای گزارش اعتبارات غیرجاری به مدیریت و شفاف‌کردن دست‌والعمل‌ها و اختیارات در خصوص به هزینه بردن مطالبات.

۷-۱۵-۲) همچنین خط‌مشی اعتباری باید تقاضای اعتباری قرض‌گیرندگان و مشتریان معتبری که خط‌مشی کلی مؤسسه مالی توسعه‌ای نیازهای آنها را مرتفع نمی‌کند را نیز شامل شود (استثنای اعتباری). این شرایط باید بطور معمول سطح بالاتری از استاندارد اعتباری و احتیاطی را در مقایسه با شرایط معمول اعتباری پوشش دهد.

۷-۱۶) خط مشی وثایق

۷-۱۶-۱) مؤسسه مالی توسعه‌ای باید خط مشی شفاف‌تری برای تعیین وثایق قابل پذیرش داشته باشد.

۷-۱۶-۲) در ارزیابی وثایق، مؤسسه مالی توسعه‌ای به موارد زیر توجه می‌نماید:
الف) ارزش وثایق؛

ب) سهولت نقد شدن وثیقه و بازارپذیر بودن آن‌ها؛

ت) مجموع وثیقه مشخصی که مؤسسه مالی توسعه‌ای در اختیار دارد.

۷-۱۶-۳) خط مشی وثیقه و اعطای اعتبار و تأمین مالی باید بطور منظم بررسی شود و به منظور هم‌راستایی با نوآوری‌ها (روش‌های جدید)، واکنش مناسبی نسبت به تغییر در استراتژی، تحمل ریسک، شرایط بازار و کسب و کار مؤسسه مالی توسعه‌ای داشته و منعطف باشد.

۷-۱۷) الزامات ویژه بانک نگار مالی: خط مشی وثایق

۷-۱۷-۱) خط‌مشی وثایق باید موارد زیر را تعیین کند:

الف) محدودیت در تمرکز وثایق؛

ب) شیوه‌هایی که برای ارزیابی و تناوب بررسی (بازنگری) وثایق استفاده می‌شود؛

ت) گروه مشاوران حقوقی، ارزش‌گذاران دارایی و شرکت‌های بیمه تایید شده؛

ث) برای تسهیلات تضمین شده، حداکثر حاشیه اعتباری (اعتبار قابل پرداخت) که می‌تواند در قبال هر نوع وثیقه اعطا شود؛

ج) الزامات ثبت وثایق.

شیوه ارزیابی فعالیت‌های اعتباری

۷-۱۸) مؤسسه مالی توسعه‌ای باید اقدام به شناسایی و مدیریت ریسک اعتباری تمام محصولات و فعالیت‌ها نماید.

۷-۱۹) مؤسسه مالی توسعه‌ای باید برنامه تأیید محصولات را برای ارزیابی ریسک محصولات یا فضای کسب و کار جدید مدیریت نماید. مؤسسه مالی توسعه‌ای باید اطمینان حاصل کند که ریسک محصولات و فعالیت‌های جدید تحت روش‌ها و کنترل‌های مناسب پیش از معرفی و ایجاد تعهد مورد بررسی قرار گرفته باشد. این محصولات/فعالیت‌ها باید توسط هیأت مدیره و یا

یک کمیته تصویب شود. در صورتی که این تصویب توسط کمیته انجام پذیرد، هیأت مدیره باید در اولین جلسه خود، همانطور که در فصل ۱ توضیح داده شده، مطلع شود. متخصصان صنعت باید به مؤسسه مالی توسعه‌ای در ارزیابی ریسک، در صورت لزوم، کمک نمایند.

۷-۲۰) برای محصولات موجود، یک برنامه ارزیابی دوره‌ای (متناوب) باید اجرا شود. هیأت مدیره یا کمیته باید بازه‌های ارزیابی را تعیین نمایند.

۷-۲۱) هر برنامه ارزیابی/تصویب محصول باید توسط مدیران مسئول در ریسک‌های زیر مورد تأیید قرار گیرد:

الف) ریسک اعتباری؛

ب) ریسک بازار؛

ت) ریسک نقدینگی؛

ث) ریسک قانونی؛

ج) گزارشگری مالی و حسابداری؛

ح) حسابرسی و کنترل داخلی.

این امر برای حصول اطمینان از این است که مشکلات احتمالی محصول مرتبط با حوزه آن‌ها به درستی بررسی شود و از توانایی مدیران در درک ارتباط محصولات به گونه مناسب با حوزه مسئولیت آن‌ها اطمینان حاصل گردد.

۸- فصل ۳: فرآیند مدیریت ریسک اعتباری

۸-۱) اجزای اصلی فرآیند مدیریت ریسک مناسب عبارت است از:

الف) معیارهای مناسب و تعریف شده برای اعطای اعتبار؛

ب) روش جامع ارزیابی و اندازه‌گیری ریسک اعتباری؛

ت) مهیا نمودن ساختار دقیقی از محدودیت‌ها، دستورالعمل‌ها و سایر مؤلفه‌های استفاده شده برای کنترل ریسک‌پذیری؛

ث) سیستم اطلاعات مدیریت قدرتمند برای پایش و کنترل و گزارشگری ریسک؛

ج) فرآیند مؤثر مدیریت ریسک اعتبارات مشکل‌دار.

معیارهای اعطای اعتبار

۲-۸) مؤسسه مالی توسعه‌ای باید بر مبنای معیارهای مناسب و تعریف شده اعطای اعتبار عمل کنند. این معیارهای باید واجد شرایط زیر باشند:

الف) مشمولیت (واجد شرایط بودن) اعتباری و میزان شایستگی؛

ب) انواع اعتبار اعطا شده؛

ت) شرایط و ضوابط اعطای اعتبار.

۳-۸) مؤسسه مالی توسعه‌ای باید فرآیند رسمی شفاف برای ارزیابی و تصویب در خصوص اعتبارات جدید و تمدید اعتبارات موجود را دارا باشد.

۴-۸) ارزیابی اعتبارات

۴-۸-۱) هر طرح اعتباری باید به دقت توسط تحلیل‌گر اعتباری بررسی شود و تحلیل‌گر باید هنگام ارزیابی، به اندازه و پیچیدگی تراکنش توجه نماید. در صورت لزوم ایجاد گروه‌های تخصصی اعتباری برای ارزیابی، تحلیل و تصویب اعتبارات مرتبط با محصولات قابل توجه، انواع ظرفیت اعتباری، صنعت یا بخش‌های مختلف جغرافیایی، توصیه می‌شود.

۴-۸-۲) فرمت استاندارد ثبت شده برای تصویب و روش‌های استاندارد در ارزیابی باید مناسب باشد. ارزیابی باید شامل درک کاملی از مشتری/قرض‌گیرنده، هدف و ساختار اعتبار و منابع استفاده شده به منظور بازپرداخت باشد.

۴-۸-۳) یک فرآیند ارزیابی مؤثر باید حداقل الزامات اطلاعاتی را که تجزیه و تحلیل بر اساس آن صورت می‌گیرد و همچنین حداقل استانداردهای مالی یا معیارها در ارزیابی تأمین مالی/تسهیلات برای هر محصول یا نوع صنعت را تعیین نماید.

۴-۸-۴) در این رابطه باید خط‌مشی‌های مکتوب در رابطه با اطلاعات و مستندسازی مورد نیاز برای تصویب اعتبارات، تجدید اعتبارات موجود و یا تغییر در شرایط و ضوابط اعتبارات قبلاً تصویب شده وجود داشته باشد. این اطلاعات بر اساس ارزیابی داخلی اعتباری یا رتبه‌بندی اعتباری قابل دسترسی خواهد بود و دقت و کفایت آن برای تصمیم‌گیری مناسب مدیریت به منظور پذیرش اعطای اعتبار مهم است. مؤسسه مالی توسعه‌ای باید صحت این اطلاعات را بازبینی نماید.

۵-۸) تصویب اعتبارات

۸-۵-۱) تصویب اعتبارات باید مطابق با دستورالعمل‌های مکتوب مؤسسه مالی توسعه‌ای بوده و به وسیله سطح مدیریت مناسب ابلاغ شود.

۸-۵-۲) سند رسمی تأیید نهایی اعتباری که معیاری برای پذیرش ریسک است باید اساس کل فرآیند تصویب اعتباری قرار گیرد.

۸-۵-۳) روند تصویب اعتبارات باید در راستای پاسخگویی به تصمیمات گرفته شده تعیین شود و بیان کند چه کسی اختیار تصویب اعتبار و تغییر در ضوابط اعطای اعتبار را دارد. همچنین باید میزان مجاز محدودیت را نیز تعیین کند.

۸-۵-۴) لازم است مستند سازی به گونه‌ای انجام شود که به طور شفاف قابل حسابرسی بوده و تمامی جنبه‌های فرآیند تأیید اعتباری، شناسایی افراد یا کمیته‌ها ارایه دهنده اطلاعات و همچنین تصمیم‌گیری اعتباری مطابق آن باشد.

۸-۵-۵) اختیار تصویب اعتباری باید متناسب با دانش افراد تصویب‌کننده باشد.

۸-۶) الزامات ویژه بانک نگارای مالزی: معیار اعطای اعتبار

تصویب اعتبار توسط هیأت مدیره

۸-۶-۱) واحد تصویب اعتبار باید توسط پرسنل اجرایی و یا کمیته‌های تمام وقت اداره شود. با وجود اینکه هیأت مدیره در جریان تصویب اعتبار دخیل نیست، می‌تواند اعطای اعتبار را و تو کند و یا می‌تواند اقدام به اصلاح شرایط اعطای اعتباراتی که توسط پرسنل اجرایی مؤسسه مالی توسعه‌ای تصویب شده، نماید. البته در صورتی که اکثریت اعضای هیأت مدیره اعتقاد داشته باشند اعطای اعتبار و یا تأمین مالی، مؤسسه مالی توسعه‌ای را در معرض ریسک قرار می‌دهد.

[این الزامات تنها بر نقش هیأت مدیره و کمیته اجرایی^{۱۳} (در صورتی که از هیأت مدیره نمایندگی کند) مؤثر است. مدیرانی که پرسنل تمام وقت اجرایی با مسئولیت تصویب مطالبات و تأمین مالی باشند به وسیله این محدودیت تحت تأثیر قرار نخواهند گرفت.]

۸-۶-۲) با این حال هیأت مدیره ممکن است به تصویب خط‌مشی اعطای تسهیلات یا تأمین مالی و اعطای تسهیلات یا تأمین مالی که نیازمند تصویب هیأت مدیره است ادامه دهد البته این

^{۱۳} Executive Committee(EXCO)

در صورتی است که فرآیند تصویب توسط پرسنل اجرایی تمام وقت اعتبارات به عنوان فیلتر اولیه انجام شده باشد.

۸-۶-۳) برای تشویق به پاسخگویی بیشتر کمیته تصویب کننده، ملاحظات و اختلافات باید در پرونده (صورت جلسه) یا اسناد مطالبات و تأمین مالی ثبت شود.

الزامات ارزیابی اعتباری

۸-۶-۴) حداقل مواردی که باید برای تصویب اعتبار و ثبت آن به عنوان اعتبار تأیید شده لحاظ شود، شامل موارد زیر است:

الف) اهداف اعتباری و منابع بازپرداخت؛

ب) شایستگی و حسن شهرت قرض گیرنده/مشتري؛

ت) مشخصات ریسک جاری (شامل ماهیت و مجموع مقادیر منابع در معرض ریسک)

قرض گیرنده/مشتري و میزان حساسیت آن به توسعه بازار و شرایط اقتصادی؛

ث) سابقه بازپرداخت مشتری/قرض گیرنده و ظرفیت جاری بازپرداخت او بر اساس روند

مالی گذشته و پیش‌بینی جریان نقدی مشتری/قرض گیرنده (منابع نقد

مشتری/قرض گیرنده)؛

[برای مطالبات و تأمین مالی‌های خرد، استفاده از روند مالی گذشته و پیش‌بینی جریان نقدی

ممکن است امکان پذیر نباشد.]

ج) تجزیه و تحلیل آینده‌نگر ظرفیت بازپرداخت بر اساس سناریوهای مختلف به خصوص

در سناریوهایی که احتمال شرایط سخت متصور است؛

ح) تناسب ساختار اعتبار اعطا شده با ویژگی منابع نقدی مشتری/قرض گیرنده؛

خ) ظرفیت قانونی قرض گیرنده/مشتري برای پذیرش بدهی؛

د) برای تسهیلات/تأمین مالی‌های تجاری، تخصص قرض گیرنده/مشتري در کسب و

کار، وضعیت اقتصادی بخشی که قرض گیرنده/مشتري در آن فعال می‌باشند و شرایط

مشتری/قرض گیرنده در آن بخش؛

ذ) شرایط و ضوابط پیشنهادی اعطای اعتباری از جمله ضوابط طراحی شده برای محدود

کردن تغییر در مشخصه ریسک مشتری/قرض گیرنده در آینده؛

ر) در صورت لزوم، کفایت، بازارپذیری و قابلیت اجرای تضامین یا وثایق.

۸-۶-۵) مؤسسه مالی توسعه‌ای باید در گام اول اعتبارات را بر اساس توانایی و ظرفیت قرض‌گیرنده/مشتری در بازپرداخت (جریان نقدی) ارزیابی کند، اما می‌تواند از وثایق و تضامین به عنوان موارد کاهش‌دهنده ریسک در اعطای اعتبار نیز کمک بگیرد. وثایق نباید جایگزینی برای ارزیابی کامل قرض‌گیرنده/مشتری و جبران‌کننده اطلاعات ناکافی در مورد آن‌ها باشد.

۸-۶-۶) همچنین مؤسسه مالی توسعه‌ای نباید تنها به این دلیل که مشتری/قرض‌گیرنده برای مؤسسه مالی توسعه‌ای شناخته شده و یا تصور می‌شود معتبر است، اعطای اعتبار نماید.

۸-۶-۷) به هنگام ارزیابی وثیقه، مؤسسه مالی توسعه‌ای نیاز است در نظر داشته باشد ارزش وثیقه می‌تواند بر اساس همان فاکتورهایی که منجر به کاهش امکان بازبازی اعتباری گردد، کاهش یابد. همچنین هزینه اقدامات بازبازی منجر به کاهش ارزش بازبازی نهایی می‌شود. با توجه به تضامین، مؤسسه مالی توسعه‌ای باید سطح پوشش مرتبط با کیفیت اعتباری و ظرفیت قانونی ضمانت‌کننده را ارزیابی کند. تنها تضامینی که جزییات آن مشخص و واضح است باید در تصمیم اعطای اعتبار نقش داشته باشد و تضامینی که بطور غیرشفاف و همراه با پیش‌بینی می‌باشند نباید در این تصمیم‌گیری دخالتی داشته باشند.

۸-۶-۸) برای مشارکت در تسهیلات/تأمین مالی سندیکایی، مؤسسات مالی توسعه‌ای باید ارزیابی اعتبارات را به صورت مستقل انجام دهند و شرایط سندیکا را پیش از اعطای تسهیلات سندیکایی تحلیل نماید. مؤسسه مالی توسعه‌ای باید ریسک و بازده تسهیلات و تأمین مالی سندیکایی را همانند ارزیابی تسهیلات و تأمین مالی دیگر مشتریان ارزیابی نماید.

۸-۷) ارتباط مناسب بین ریسک و بازده

۸-۷-۱) اعطای اعتبار دربرگیرنده پذیرش ریسک و کسب سود است. مؤسسه مالی توسعه‌ای باید رابطه بین ریسک و بازده را در مورد هر پرونده اعتباری و سودآوری کلیه اعتبارات اعطایی ارزیابی نماید. اعتبارات باید به نحوی قیمت‌گذاری شوند که با درآمدهای دیگر کسب شده، تمام هزینه‌های مرتبط را پوشش دهد و ریسکی که مؤسسه مالی توسعه‌ای متحمل می‌شود را نیز جبران نماید.

اندازه‌گیری ریسک

۸-۸) گستره اندازه‌گیری

۸-۸-۱) سیستم مؤسسه مالی توسعه‌ای برای اندازه‌گیری ریسک منابع در معرض ریسک باید:

الف) جامع و دقیق باشد.

ب) قادر به تجمیع و ارزیابی ریسک‌ها بر مبنای سطح نهاد برای همه محصولات مؤسسه مالی توسعه‌ای شامل فعالیت‌های زیر خط ترازنامه و برای نهادهایی که به صورت گروهی فعالیت می‌کنند بر مبنای گستره گروه باشد.

۸-۸-۲) مؤسسه مالی توسعه‌ای باید فرآیندهایی برای شناسایی وضعیت‌هایی که در آن با توجه به شرایط اعتباری بهتر است طبقه‌بندی قرض‌گیرندگان/مشتریان به عنوان گروه مرتبط و در نظر گرفتن آن گروه به عنوان یک مشتری/قرض‌گیرنده می‌باشد، اقدام نماید. این طبقه‌بندی شامل تجمیع منابع در معرض ریسک تحت گروه حساب‌ها، شرکتی یا غیرشرکتی، تحت کنترل یا مالکیت مشترک یا با ارتباطات قوی (مانند مدیریت مشترک یا پیوندهای فامیلی) است.

۸-۸-۳) همچنین مؤسسه مالی توسعه‌ای باید فرآیندی را برای تجمیع منابع در معرض ریسک خود از مشتریان بر مبنای محصولات مختلف را دارا باشند.

۸-۹) روش‌های اندازه‌گیری

۸-۹-۱) باید درک صحیحی از روش‌های اندازه‌گیری ریسک توسط پرسنل مرتبط با آن در تمام سطوح مؤسسه مالی توسعه‌ای، از مسئولین اعتباری تا اعضای هیأت مدیره وجود داشته باشد، و لازم است چارچوب مشترکی برای محدود کردن و پایش ریسک مهیا گردد.

۸-۹-۲) یک ابزار مهم در پایش کیفیت هر پرونده و کل پرتفوی اعتباری، استفاده از سیستم رتبه‌بندی داخلی ریسک است. سیستم رتبه‌بندی داخلی ریسک، اعتبارات را در گروه‌های مختلفی، بر اساس رتبه ریسک، طبقه‌بندی می‌کند.

۸-۹-۳) سیستم داخلی رتبه‌بندی ریسک ساختارمند، ابزاری مناسب برای مشخص کردن میزان ریسک اعتباری پرتفوی یک مؤسسه مالی توسعه‌ای است. همچنین منجر به تصمیم‌گیری دقیق‌تر بر مبنای مشخصات پرتفوی اعتباری، کیفیت توزیع، اعتبارات مشکل‌دار و کفایت اندوخته‌های (ذخایر) زیان ناشی از تأمین مالی/مطالبات می‌گردد.

۸-۹-۴) سیستم داخلی رتبه‌بندی ریسک مفید دارای درجه‌بندی گوناگونی برای اعتبارات به منظور تشخیص تمایز ریسک اعتباری نسبی آن‌ها است. سیستم رتبه‌بندی داخلی پیچیده‌تر و با جزئیات بیشتر می‌تواند برای تخصیص داخلی سرمایه، قیمت‌گذاری اعتبارات و سودآوری تراکنش و ارتباطات استفاده شود.

۸-۹-۵) برای مجموعه تأمین مالی/مطالبات خرد، ارزیابی ریسک بر اساس پرتفوی و تکنیک‌های بکار رفته در امتیازدهی اعتباری می‌تواند استفاده شود.

۸-۱۰) الزامات ویژه بانک نگارای مالزی: سیستم رتبه‌بندی اعتباری داخلی

۸-۱-۱) مؤسسات مالی توسعه‌ای باید سیستم رتبه‌بندی داخلی را برای تسهیلات/تأمین مالی تجاری و شرکتی ایجاد نمایند. سیستم رتبه‌بندی باید با ماهیت، اندازه و پیچیدگی فعالیت‌های مؤسسه مالی توسعه‌ای سازگار بوده و دارای مؤلفه‌های زیر باشد:

الف) پوشش طیف وسیعی از منابع در معرض ریسک اعتباری مؤسسه، شامل منابع در معرض ریسک زیر خط ترازنامه؛

ب) پوشش دارایی‌های جاری و غیرجاری؛

ت) دارای حداقل ۷ طبقه پوشش دهنده منابع در معرض ریسک باشد که پایین‌ترین رتبه، مربوط به منابعی است که زیان‌های آن قابل انتظار باشد؛

ث) رتبه‌بندی ریسک برای اعتبارات جاری باید حداقل ۴ طبقه داشته باشد (شامل طبقه‌ای برای تحت نظر یا بررسی ویژه)؛

ج) تنظیم نظارتی (جاری، زیر استاندارد، مشکوک و بد) باید در سیستم رتبه‌بندی اعتباری گنجانده شود؛

ح) سیستم رتبه‌بندی ریسک اعتباری باید به طور دقیق در خط‌مشی اعتباری و فرآیند توسعه برای تعیین و بررسی دوره‌ای رتبه اعتباری باشد؛

۸-۱-۲) سیستم رتبه‌بندی که توسط هیأت مدیره تأیید شده است باید به بانک نگارا ارسال شود. برای مؤسسات مالی توسعه‌ای که در حال حاضر نیز از سیستم رتبه‌بندی استفاده می‌کنند، باید یک طرح توسط هیأت مدیره تصویب شده و با مشخص شدن گستره عمل، دوره زمانی، افراد مسئول و نقاط قوت اجرای رتبه‌بندی اعتباری به بانک نگارا ارسال شود. طرح‌های مذکور باید قبل از ۳۱ دسامبر ۲۰۰۹ به بانک نگارا تحویل شود.

۸-۱-۳) مؤسسه مالی توسعه‌ای باید بطور منظم اقدام به پایش و ارزیابی نکول واقعی یا زیان اعتبارات در هر رتبه ریسک برای ارزیابی میزان سازگاری و قابل اتکا بودن رتبه‌بندی کند.

۸-۱۱) پایش و بررسی

۸-۱۱-۱) فرآیند ارزیابی و بررسی اعتباری منابع در معرض ریسک اعتباری بطور منظم، مبنایی برای اندازه‌گیری و گزارش‌دهی دقیق منابع در معرض ریسک است.

اعتبارات فردی

۸-۱۱-۲) مؤسسه مالی توسعه‌ای باید اقدام به توسعه و اجرای روش‌های جامع و سیستم اطلاعات برای پایش شرایط انفرادی اعتبارات و قرض‌گیرندگان/مشتریان مرتبط در پرتفوی‌های مختلف مؤسسه مالی توسعه‌ای نماید.

۸-۱۱-۳) بررسی اعتبارات انفرادی (پرونده‌های اعتباری) حداقل یک‌بار در سال باید انجام گیرد. با این حال اعتبارات مشکل‌دار و اعتباراتی که در آن نشانه وخامت در کیفیت اعتبار وجود دارد باید در فاصله‌های زمانی بطور متناوب بررسی شوند.

۸-۱۱-۴) از آنجا که اعتبارات انفرادی برای مطالبات/تأمین مالی ممکن است فراوان و همراه با جزئیات باشد، مؤسسه مالی توسعه‌ای ممکن است بازبینی مؤلفه‌های اضافی اعتبارات را محدود کند.

۸-۱۱-۵) روش‌های پایش نیازمند تعریف کردن معیارهایی برای شناسایی و گزاردهی اعتبارات مشکل‌دار احتمالی و سایر تراکنش‌ها برای اطمینان از این‌که آنها در معرض پایش مستمر و اقدام اصلاحی، طبقه‌بندی و یا ذخیره‌گیری می‌باشند.

۸-۱۱-۶) یک سیستم پایش اعتباری مؤثر باید شامل موارد زیر باشد:

الف) اطمینان از این‌که، مؤسسه مالی توسعه‌ای درک صحیحی از شرایط فعلی مالی قرض‌گیرنده/مشتری داشته باشد.

ب) تطابق تمام اعتبارات با معاهدات (پیمان‌های) موجود؛

ت) پایش استفاده از خطوط اعتباری تصویب شده توسط قرض‌گیرنده/مشتریان؛

ث) اطمینان از این‌که جریان نقدی پیش‌بینی شده بوسیله اعتبارات عمده مطابق با الزامات وصول مطالبات باشد؛

ج) اطمینان از این‌که در صورت دسترسی، وثیقه پوشش مناسبی فراهم می‌کند؛

ح) شناسایی و طبقه‌بندی اعتبارات مشکل‌دار احتمالی در زمان مقتضی.

بررسی مستقل پرتفوی

۸-۱۱-۷) مؤسسه مالی توسعه‌ای باید دارای فرآیندی به منظور بررسی مستقل اعتبارات در سطح کل برای هر بخش از پرتفوی (به عنوان مثال، بر مبنای نوع وام، صنعت، رتبه‌های ریسک) باشد. این بررسی باید حداقل موارد زیر را پوشش دهد:

الف) ترکیب و تمرکز ریسک را پایش کند؛

ب) تغییرات حایز اهمیت در ترکیب پرتفوی را بررسی کند؛

ت) انتقال سطوح ریسک در بین بخش پرتفوی که می‌تواند منجر به سطوح افزایشی ریسک یا بررسی استانداردهای ناظر بر اعطای اعتبار گردد؛

ث) پایش محیط اقتصادی در حال تغییر، روندها و وقایعی که می‌تواند ریسک جدید یا افزایش در مشخصه ریسک موجود در پرتفوی مؤسسه مالی توسعه‌ای ایجاد کند؛

ج) کفایت سطوح ذخیره‌گیری برای هر پرتفوی؛

ح) کفایت عایدی‌های مرتبط با ریسک در پرتفوی.

۸-۱۱-۸) نتیجه بررسی باید به هیأت مدیره و یا کمیته نظارت بر مدیریت ریسک اعتباری گزارش شود.

ارزیابی اعتباراتی که باید توسط اشخاص مستقل بررسی گردد.

۸-۱۱-۹) کارشناسان اعتبارات می‌توانند مسئول تجزیه و تحلیل مستمر اعتباری و شناسایی سریع مشکلات در حال بروز باشند. ارتباط آن‌ها با مشتریان یا قرض‌گیرندگان معمولاً شناسایی مشکلات بالقوه را قبل از بالفعل شدن امکان‌پذیر می‌کند. با این وجود، مؤسسات مالی توسعه‌ای باید به منظور اجتناب از اتکای بیش از حد به کارشناسان اعتبارات، دقت لازم را به خرج دهند.

۸-۱۱-۱۰) بررسی‌های اعتباری داخلی (حسابرسی) که توسط اشخاصی مستقل از واحد کسب و کار انجام می‌شود ارزیابی‌های بدون تورش حایز اهمیتی را از وضعیت اعتبارات انفرادی و کیفیت کلی پرتفوی اعتبارات به دست می‌دهد.

۸-۱۱-۱۱) حسابرسی داخلی مذکور، به ارزیابی فرآیند ارزیابی و تصویب کلی اعتبارات کمک کرده و صحت رتبه‌بندی داخلی را تعیین می‌کند؛ همچنین این موضوع را که آیا کارشناس حساب به درستی اعتبارات انفرادی را پایش می‌کند یا خیر مورد قضاوت قرار می‌دهد.

۸-۱۱-۱۲) واحد حسابرسی داخلی باید به هیأت مدیره و یا کمیته مسئول حسابرسی گزارش ارائه دهد.

۸-۱۲) الزامات ویژه بانک نگارای مالزی: سیستم بررسی داخلی مستقل (حسابرسی)

۸-۱۲-۱) مؤسسه مالی توسعه‌ای باید یک بخش جداگانه بررسی اعتباری (حسابرسی) که دارای تحلیلگران اعتباری مستقل و باتجربه است را به منظور بررسی دوباره اعتبارات مصوب شده ایجاد کند و قضاوت مستقلی را نسبت به کیفیت ارزیابی اعتباری و کیفیت پرتفوی اعتباری مؤسسه مالی توسعه‌ای فراهم آورد. زمانی که ملاحظات حجم و هزینه نمی‌تواند وجود این بخش را توجیه کند، واحدی مشتمل بر حسابرسان داخلی همراه با تجربیات لازم به منظور تخصصی‌سازی این واحد می‌تواند این نقش را برعهده داشته باشد.

تأیید صلاحیت پرسنل حسابرسی اعتباری

۸-۱۲-۲) کارکنانی که در واحد بررسی اعتباری هستند باید از نظر تحصیلات، تجربه و آموزش رسمی واجد شرایط باشند. آن‌ها باید در خصوص رویه‌های وام‌دهی یا تأمین مالی و همچنین رهنمودهای اعتباری معین مؤسسه مالی توسعه‌ای آگاه باشند. به علاوه، آن‌ها باید از قوانین و مقررات که بر فعالیت‌های اعتباری تأثیرگذار است، آگاهی داشته باشند.

گستره بررسی

۸-۱۲-۳) بررسی‌ها (حسابرسی) می‌تواند به صورت نمونه‌گیری انجام شود. با این وجود، بررسی‌ها باید حداقل تمامی اعتبارات حایز اهمیت را پوشش دهد. به علاوه، اعتبارات کوچکتر که نشان‌دهنده ویژگی‌های ریسکی بیش از حد معمول است مانند اعتبارات طبقه‌بندی شده یا حساب‌های تجدید ساختار شده باید به طور منظم بررسی شود. بخشی از پرتفوی که برای بررسی انتخاب می‌شود باید اطمینان معقولی را در خصوص این که همه ریسک‌های عمده اعتباری شناسایی شده است، ایجاد کند.

تناوب بررسی‌ها

۸-۱۲-۴) واحد بررسی اعتباری (حسابرسی) باید بازخوردی از اثربخشی فرآیند اعتباری در شناسایی مشکلات در حال بروز فراهم کند. بررسی‌ها باید بطور سالانه روی اعتبارات مهم یا با

تناوب بیشتر در مورد اعتباراتی که درباره فرآیند ارزیابی آن‌ها مشکلاتی شناسایی شده است انجام پذیرد. سیستمی از بررسی دوره‌ای به طور مشخص برای فرآیند ذخیره‌گیری عام و خاص در مقابل زیان وام یا تأمین مالی حایز اهمیت می‌باشد.

عمق بررسی‌ها

۸-۱۲-۵) بررسی‌های اعتباری (حسابرسی) باید تعدادی از عوامل ارزیابی اعتباری مهم را که شامل موارد زیر است مورد ارزیابی قرار دهد:

الف) کیفیت ارزیابی‌ها؛

ب) صحت و مناسب بودن رتبه‌های اعتباری تخصیص داده شده توسط کارشناسان اعتباری؛

ت) تأییدیه مناسب اعتباری؛

ث) سطح ریسک- انتقال ریسک، جهت آن؛ و

ج) کفایت ارزیابی وثیقه.

یافته‌های بررسی و اقدامات بعدی

۸-۱۲-۶) یافته‌های بررسی اعتباری (حسابرسی) باید توسط کارشناسان اعتباری، مدیران بخش و مدیریت مورد بحث قرار گیرد. اقدامات اصلاحی (شامل چارچوب زمانی تخمین زده شده) باید برای تمام ناکارایی‌های (نقایص) ارایه شده و به کار گرفته شود.

۸-۱۲-۷) یافته‌های بررسی باید به هیأت مدیره یا کمیته نظارت بر مدیریت ریسک اعتباری ارایه شود. ناکارایی‌هایی که بدون راه حل باقی بمانند باید به مدیریت و هیأت مدیره یا کمیته گزارش شود.

۸-۱۳) تجزیه و تحلیل بحران

۸-۱۳-۱) وقایع غیرمنتظره می‌تواند بهترین پیش‌بینی‌ها را منحرف سازد. بنابراین، تجزیه و تحلیل عملکرد تحت بدترین سناریو، یک جنبه مهم در اندازه‌گیری ریسک می‌باشد.

۸-۱۳-۲) مدیریت ریسک صحیح دربردارنده توجه به مشکلاتی است که می‌تواند بطور بالقوه در اعتبارات فردی و پرتفویهای متفاوت وجود داشته باشد و استفاده از این اطلاعات در تجزیه و تحلیل کفایت سرمایه و ذخایر می‌باشد. مؤسسه مالی توسعه‌ای باید به طور دقیق آزمون

چه... اگر^{۱۴} را به منظور شناسایی حوزه‌های ناشناخته منبع در معرض ریسک اعتباری بالقوه و ارتباطات بین طبقات مختلف ریسک که احتمالاً در زمان بحران به وقوع می‌پیوندد، انجام دهد. (۳-۱۳-۸) آزمون بحران باید شناسایی وقایع محتمل یا تغییرات آتی در شرایط اقتصادی که دارای تأثیرات نامطلوب بر منابع در معرض ریسک اعتباری مؤسسه مالی توسعه‌ای و ارزیابی توانایی مؤسسه مالی توسعه‌ای برای تاب‌آوری در برابر چنین تأثیراتی می‌باشد را شامل شود. سه موردی که مؤسسه مالی توسعه‌ای در آزمون بحران باید در نظر بگیرد عبارتند از:

الف) افول اقتصادی یا صنعتی؛

ب) وقایع ریسک بازار؛ و

ت) شرایط نقدینگی.

(۴-۱۳-۸) آزمون بحران باید حداقل هر ۶ ماه یکبار یا در هر بازه زمانی که توسط بانک مرکزی مالزی تعیین می‌شود، توسط مؤسسه مالی توسعه‌ای انجام شود.

(۵-۱۳-۸) نتایج آزمون‌های بحران باید در جلسات هیأت مدیره مؤسسه مالی توسعه‌ای ارائه و بررسی شده و اقدامات مناسب در مواردی که نتایج آزمون از حدود تحمل بالاتر باشد، اتخاذ شود. نتایج حاصله باید در فرآیند تعیین و به روزرسانی سیاست‌ها و حدود وارد شود.

محدود کردن ریسک

(۱۴-۸) گستره حدود

(۱-۱۴-۸) یک سیستم صحیح حدود و رهنمودهای ریسک‌پذیری جزء ضروری از فرآیند مدیریت ریسک اعتباری می‌باشد. چنین سیستمی باید:

الف) حدودی را برای ریسک‌پذیری سازمانی تعیین کند؛

ب) سازگار با رویکرد کلی اندازه‌گیری ریسک مؤسسه باشد؛

ت) قابل کاربرد در تمام بخش‌های مؤسسه باشد، زیرا ریسک‌های اعتباری از سایر فعالیت‌های مؤسسه نیز ناشی می‌شود؛

ث) به مدیریت اجازه دهد که منابع در معرض ریسک را کنترل کرده و ریسک‌پذیری واقعی با توجه به میزان تحمل ریسکی که توسط هیأت مدیره یا کمیته ناظر بر مدیریت ریسک تعیین می‌شود را پایش کند؛ و

ج) اطمینان حاصل کند که منابع در معرض ریسک که از سطوح تعیین شده معینی فراتر رفته است مورد توجه فوری مدیریت قرار می‌گیرد.

۸-۱۴-۲) حدود تعیین شده باید سازگار با فرآیند مدیریت ریسک اعتباری و متناسب با وضعیت سرمایه‌ای مؤسسه مالی توسعه‌ای باشد.

حدود اعتباری انفرادی

۸-۱۴-۳) مؤسسه مالی توسعه‌ای باید حدود کلی اعتباری، در سطح اعتبارات فردی و در سطح گروهی از مشتریان مرتبط که با یک روش مقایسه‌پذیر و منطقی تجمیع می‌شوند، انواع مختلف منابع در معرض ریسک در دفتر بانکی، تجاری و اقلام زیر خط ترازنامه را تعیین نماید.

۸-۱۴-۴) حدود مذکور می‌تواند بر مبنای رتبه‌بندی داخلی ریسک تخصیص یافته به مشتریان تعیین شود.

۸-۱۴-۵) مؤسسه مالی توسعه‌ای ملزم است حدود فرعی را نیز برای منبع در معرض ریسک ناشی از فعالیت‌ها و ابزارهای دفتر تجاری و زیر خط ترازنامه تعیین کند. این حدود باید الزام آور بوده و مشتری از آن عبور نکند.

تمرکز پرتفوی

۸-۱۴-۶) تمرکز ریسک‌ها می‌تواند شکل‌های مختلفی داشته باشد و هر زمان که تعداد قابل توجهی از اعتبارات دارای مشخصه‌های ریسک مشابه باشند، تمرکز ریسک ایجاد می‌شود. تمرکز زمانی اتفاق می‌افتد که پرتفوی یک مؤسسه مالی توسعه‌ای دربردارنده مقدار زیادی اعتبارات مستقیم و غیرمستقیم تخصیص یافته به موارد زیر باشد:

الف) صنعت یا بخش خاص؛

ب) یک منطقه جغرافیایی؛

ت) یک نوع اعتبار یا گروهی از محصولات خاص؛

ث) یک کشور خارجی یا گروهی از کشورها با ارتباط قوی اقتصادی؛

ج) یک نوع اوراق بهادار؛ یا

ح) اعتبارات با سررسید یکسان.

۸-۱۴-۷) به منظور حصول اطمینان از این که فعالیت‌های اعتباری مؤسسه مالی توسعه‌ای از تنوع کافی برخوردار است، حدودی باید برای اعطای اعتبار به بخش یا صنعت خاص، مناطق جغرافیایی و یا محصولات مشخص تعیین شود. با این وجود، مؤسسه مالی توسعه‌ای باید وارد قراردادهایی با مشتریانی که شناختی از آن‌ها ندارد نشود یا اقدام به فعالیت‌های که تأثیر آن در متنوع‌سازی پرتفوی مشخص نیست، ننماید.

نقض حدود

۸-۱۴-۸) مؤسسه مالی توسعه‌ای باید مقدار منابع در معرض ریسک را در مقایسه با حدود تعیین شده پایش کنند و رویه‌هایی را برای پایش بیشتر و اتخاذ اقدامات مناسب، هنگامی که منابع در معرض ریسک به حدود مذکور نزدیک می‌شوند در دست داشته باشد.

۸-۱۴-۹) اگر حدود نقض شد، باید سریعاً به مدیریت اطلاع داده شود. مدیریت، کمیته یا هیأت مدیره باید از تناوب نقض حدود و همچنین اقدامات اصلاحی اتخاذ شده برای عدم تکرار چنین اتفاقی، مطلع شوند. موارد استثنا صرفاً باید توسط کارشناسان ذی صلاح تأیید شود. جدیت (میزان) استثنائات به محافظه‌کاری نگرش مدیریت نسبت به تنظیم حدود و همچنین به اندازه واقعی حدود فردی و سازمانی در ارتباط با ظرفیت مؤسسه مالی توسعه‌ای در ریسک‌پذیری بستگی دارد.

گزارش‌دهی

۸-۱۵) یک سیستم اطلاعات مدیریت صحیح و به موقع برای عملیات احتیاطی مدیریت ریسک اعتباری لازم و ضروری است. بنابراین، کیفیت سیستم اطلاعات مدیریت عاملی برای اثربخشی کلی فرآیند مدیریت ریسک می‌باشد.

۸-۱۶) واحد مدیریت ریسک اعتباری باید اندازه‌گیری ریسک را پایش و آن را به سطح مناسب مدیریت، کمیته‌ای که بر مدیریت ریسک اعتباری نظارت دارد و هیأت مدیره گزارش کند.

۸-۱۷) سیستم گزارش‌گری باید قادر به تهیه اطلاعات کافی در خصوص موارد زیر باشد:

الف) ترکیب پرتفوی؛

ب) تمرکزهای ریسک اعتباری؛

ت) کیفیت پرتفویهای مختلف؛ و

ث) حساب‌های تحت نظر و تجدید شده.

موارد فوق باید در خصوص مؤسسه و همچنین به صورت تلفیقی در مورد محصولات مختلف (شامل فعالیت‌های زیرخط ترازنامه)، که به مدیریت اجازه می‌دهد که سطح ریسک اعتباری فراروی مؤسسه مالی توسعه‌ای را سریعاً و به شکل صحیحی ارزیابی کرده و میزان رعایت استانداردهای اعتباری را تعیین کند، باشد.

۸-۱۸) سیستم گزارشگری باید این اطمینان را ایجاد کند که منابع در معرض ریسک که در حال نزدیک شدن به حدود تعیین شده می‌باشند، به اطلاع مدیریت می‌رسند. تمام منابع در معرض ریسک باید در سیستم اندازه‌گیری حدود ریسک مورد استفاده قرار گیرد.

۸-۱۹) کفایت گستره اطلاعات باید به صورت دوره‌ای توسط مدیریت و هیأت مدیره یا کمیته ناظر بر مدیریت ریسک اعتباری مورد بررسی قرار گیرد.

۸-۲۰) گزارش‌ها باید توسط افرادی که مستقل از واحدهای کسب و کار هستند تهیه شود.

مدیریت اعتبارات مشکل‌دار

۸-۲۱) کاهش در کیفیت اعتباری باید به صورت زود هنگام شناسایی شود زیرا در این صورت، احتمالاً گزینه‌های بیشتری برای ارتقای اعتبارات مذکور وجود دارد.

۸-۲۲) برنامه‌های اجرایی مؤثر برای مدیریت ریسک در پرتفوی ضروری است. مؤسسه مالی توسعه‌ای باید به طور شفاف نحوه مدیریت اعتبارات مشکل‌دار را تعیین کند.

۸-۲۳) زمانی که مؤسسه مالی توسعه‌ای دارای مشکلات مرتبط با اعتبارات خود است، واحد پیگیری باید از حوزه‌هایی که در آن‌ها اعتبارات داده شده و همچنین افراد دخیل در سازماندهی اعتبارات، جدا باشد.

۸-۲۴) مؤسسه مالی توسعه‌ای باید به این اطمینان برسد که منابع بیشتر، تخصص و تمرکز واحد پیگیری به طور نرمال باعث بهبود وصول مطالبات می‌شود. این امر به این علت است که واحد پیگیری می‌تواند با ایجاد استراتژی مؤثر به منظور بازسازی اعتبارات مشکل‌دار یا افزایش

میزان وصولی‌ها کمک کند. یک تیم پیگیری با تجربه باید به منظور تأمین اطلاعات مهم برای تجدید ساختار اعتباری ایجاد شده توسط واحد تجاری، مورد استفاده قرار گیرد.

۸-۲۵) در خصوص موارد حایز اهمیت باید به محض اعطای اعتباری بررسی انجام شود. این بررسی باید مؤسسه مالی توسعه‌ای را قادر سازد درک بهتری نسبت به چگونگی ایجاد اعتبارات مشکل‌دار و زیان‌ها داشته باشد و ضعف‌های موجود در فرآیند پایش و اعطای وام در مؤسسه مالی توسعه‌ای را شناسایی نماید. بررسی مذکور باید:

الف) مشخصه‌های اعتبارات را با دستورالعمل اعتباردهی مقایسه کند؛

ب) شرایط قرض‌گیرنده را در زمان تصویب مورد ارزیابی مجدد قرار دهد؛

ت) مناسب بودن زمان شناسایی مشکل را ارزیابی کند؛

ث) صحت ارزشگذاری وثیقه را مورد ارزیابی قرار دهد؛

ج) کفایت مستندسازی را ارزیابی کند؛ و

ح) اثربخشی شرایط اعتباری ایجاد شده را ارزیابی کند.

۸-۲۶) نتایج بررسی باید به هیأت مدیره و یا کمیته ناظر بر مدیریت ریسک اعتباری گزارش شود.

۹- فصل ۴: حسابرسان داخلی

۹-۱) واحد حسابرسی داخلی باید بطور مستمر بر سیستم‌های داخلی و بررسی‌های دوره‌ای فرآیند مدیریت ریسک اعتباری تمرکز داشته باشد. این واحد همچنین باید میزان تطبیق با سیاست‌های تصویب شده و قوانین و مقررات اجرایی را بررسی کند. این موضوع باید در کنار رهنمود حداقل استانداردهای حسابرسی برای حسابرسان داخلی مؤسسات مالی توسعه‌ای^{۱۵} که در ۱۸ دسامبر ۲۰۰۶ منتشر شده است، در نظر گرفته شود.

نقش حسابرسان داخلی

۹-۲) حسابرسان داخلی باید استقلال و اثربخشی سیستم‌های مدیریت ریسک اعتباری را مورد ارزیابی قرار دهند.

^{۱۵} Guidelines on Minimum Audit Standards for Internal Auditors of Development Financial Institutions

۹-۳) ارزیابی حسابرس داخلی در خصوص کیفیت کنترل‌های داخلی شامل شناخت، مستندسازی، ارزیابی و آزمون سیستم کنترل داخلی و همچنین پیگیری اقدامات اصلاحی و بررسی اقدام مدیریتی در راستای ضعف‌های مهم می‌باشد.

گستره حسابرسان داخلی

۹-۴) مؤسسه مالی توسعه‌ای باید دارای کنترل‌های داخلی و سیستم اطلاعات متناسب با اندازه، ماهیت و گستره ریسک فعالیت‌های مؤسسه مالی توسعه‌ای، باشد. حسابرسی داخلی ملزم به ارزیابی موارد زیر است:

الف) وجود کنترل‌های داخلی کافی برای هر مرحله از فرآیند اعتباری؛

ب) سیستم‌های کنترل داخلی باید برای سطح ریسک ناشی از ماهیت و گستره عملیات اعتباری مؤسسه مناسب و مؤثر باشد؛

ت) قابلیت اتکا و مناسب بودن اطلاعات گزارش شده به مدیریت، کمیته و هیأت مدیره مؤسسه مالی توسعه‌ای؛

ث) تفکیک کارکردهای ناسازگار اعتباری به منظور ارتقاء بازبینی‌ها و تعادل‌ها. ساختار سازمانی منعکس کننده رویه‌های گزارش‌گری واقعی است و این که خطوط شفافیت از اختیار و مسئولیت برای پایش لازم سیاست‌ها، رویه‌ها و حدود اعتباری مصوب وجود دارد را نیز منعکس می‌کند؛

ج) تطبیق با حدود ریسک؛

ح) کفایت سیاست‌ها و رویه‌های مکتوب؛

خ) رویه‌های کافی موجود برای تطبیق با سیاست‌ها، قوانین و مقررات کاربردی و سیاست‌های همراه؛

د) بررسی فرآیند قانونی مستندسازی به منظور حصول اطمینان از اینکه تمامی رویه‌های قانونی دنبال می‌شود؛ و

ذ) نقاط ضعف در تصویب اعتباری و سیستم‌های پایش باید مورد توجه مناسب و به موقع قرار گیرد و اقدام مدیریت به منظور بررسی این نقاط ضعف بطور واقعی راستی‌آزمایی و بررسی شود.

استقلال حسابرسان داخلی

۵-۹) حسابرسان داخلی باید دسترسی مستقیم به مدیرعامل، هیأت مدیره و کمیته حسابرسی داشته باشند. یافته‌ها و توصیه‌های حسابرسان نباید از طریق مدیریت خطی کم اثر شود.

۶-۹) به منظور حفظ اثربخشی مدیریت ریسک اعتباری، انتخاب، نگهداری، ارزیابی و جبران خدمات رؤسای واحدی که حسابرسی و بازرسی انجام می‌دهد، باید توسط هیأت مدیره و نه توسط مدیریت هدایت شود.

دستورالعمل ریسک اعتباری مالزی

(ژانویه ۲۰۱۸)

بانک نگارای (مرکزی) مالزی

گروه مترجمین:

میلاد صارم صفاری   محمد خدایاری

دستورالعمل ریسک اعتباری مالزی

بخش اول - کلیات

۱- مقدمه

۱-۱) ریسک اعتباری (شامل ریسک اعتباری طرف مقابل) ریسک طرف مقابل است که او را در ایفا تعهد خود ناکام می‌کند. در طول سال‌های متمادی، ماهیت، اندازه و پیچیدگی ریسک اعتباری که مؤسسات مالی با آن مواجه هستند منجر به تغییرات چشمگیری در چشم‌انداز مالی مالزی گشته است. بنابراین مدیریت ریسک اعتباری قدرتمند می‌تواند به عنوان جز جدایی‌ناپذیر از قابلیت بقا مؤسسه مالی در طولانی مدت در نظر گرفته شود. در سطح گسترده‌تر، مدیریت ریسک اعتباری برای توسعه پایدار بخش واقعی اقتصاد از طریق حمایت از واسطه‌گری مالی و مشارکت و تقویت در محاسبه و ایجاد ریسک اعتباری در نظام مالی بسیار با اهمیت است.

۲-۱) در حالی که هیأت مدیره و مدیر عامل نقشی کلیدی در نظارت بر ریسک اعتباری ایفا می‌کنند، مسئولیت مدیریت ریسک اعتباری در سراسر مؤسسه گسترده است. به طور خاص خطوط تجاری به طور کلی مسئول مدیریت ریسک اعتباری در فعالیت‌های روزمره شامل هنگامی که مسئولین اعتباری اقدام به ارزیابی پتانسیل فرصت‌های اعتباری بالقوه مشتریان می‌نمایند نیز می‌باشد. در عین حال واحد مدیریت ریسک اعتباری چشم‌اندازی مستقل و در صورت امکان متعادل از مشکلات ناشی از مدیریت ریسک اعتباری شامل تصمیمات اعتباری و کیفیت کلی اعتبار ارایه می‌دهد. این ترتیبات توسط یک واحد حسابرسی داخلی که از کیفیت و میزان تأثیرگذاری کنترل داخلی مؤسسه و سیستم و فرآیند نظارت ریسک اعتباری اطمینان می‌دهد، انجام می‌پذیرد.

۳-۱) رویکردی جامع برای مدیریت ریسک اعتباری هنگامی با اهمیت است که متکی بر فعالیت‌های زیر و بالای خط ترازنامه، در اختیار گرفتن منابع ریسک اعتباری جدا از موارد مرتبط با تأمین مالی، مانند خرید اوراق بدهی و ورود به معاملات اوراق بهادار و قراردادهای مشتقات باشد. این امر مستلزم درک صحیحی از ارتباط بین ریسک اعتباری و سایر ریسک‌ها می‌باشد. برای مثال ریسک‌های اعتباری منتج از تسهیلات خارجی با ریسک کشور و ریسک انتقال مرتبط است به این ترتیب نیازمند درک صحیح و پایش متناوب عوامل اختصاصی هر کشور می‌باشد.

روندهای ناسازگار در بازهای مالی شامل تغییرات نرخ بهره همچنین می‌تواند اعتبار منتشر کننده اوراق بدهی را کاهش دهد. به علاوه ملاحظات مرتبط تحت استانداردهای حسابداری به عنوان مثال ملاحظات طبقه‌بندی، اندازه‌گیری و کاهش ارزش باید مورد توجه قرار گرفته و با شیوه‌های مدیریت ریسک اعتباری مؤسسه مالی به خوبی ادغام گردد.

۴-۱) این سند به دنبال این است تا اطمینان حاصل کند که شیوه‌های مدیریت ریسک اعتباری مؤسسه مالی در حالی که میزان و تنوع محصولات پیشنهادی توسط مؤسسه مالی بیشتر، و نظام مالی بین‌المللی تر شده و همچنین نقش بازارهای سرمایه داخلی افزایش یافته کماکان مؤثر است. این انتظارات و الزامات اداره کردن ریسک که تعیین کننده اصول کلی مدیریت ریسک مناسب است را تکمیل می‌نماید.

۵-۱) مؤسسات مالی لازم است حداقل استانداردهای تعیین شده در این سند را رعایت نمایند. انتظار می‌رود مؤسسات مالی به بانک مرکزی نشان دهند که تدابیر مدیریت ریسک آن‌ها به طور مؤثر عمل نموده و این تدابیر با اندازه، ماهیت، پیچیدگی و مشخصات ریسکی هر مؤسسه سازگار است.

۲- اجرا

۲-۱) این سند همان گونه که در بند ۵-۲ بیان شده است برای مؤسسات مالی زیر لازم‌الاجرا است:

- الف) در سطح واحد تجاری برای تمام مؤسسات مالی به جز شرکت‌های هلدینگ مالی؛
- ب) در سطح تلفیقی، با توجه به بندهای ۸، ۱۳، ۱۴ و ۱۶ برای تمامی مؤسسات مالی.

۳- مبانی قانونی

۳-۱) این سند بر اساس موارد زیر منتشر شده است:

- الف) بخش (۱) ۴۷ و ۲۶۶ قانون خدمات مالی ۱۳۰۱۳
- ب) بخش (۱) ۵۷ و ۲۷۷ قانون خدمات مالی اسلامی ۱۳۰۱۳

^{۱۶} Financial Services Act ۲۰۱۳ (FSA)

^{۱۷} Islamic Financial Services Act ۲۰۱۳ (IFSA)

۴- تاریخ اجرا

۴-۱) این سند به شرح جدول زیر عملیاتی می‌شود:

تاریخ اجرا	سطح	نوع مؤسسه مالی
۱ جولای ۲۰۱۸	واحد تجاری	<ul style="list-style-type: none"> بانک‌های مجاز بانک‌های سرمایه‌ای مجاز
۱ جولای ۲۰۱۹	تلفیقی	<ul style="list-style-type: none"> بانک‌های اسلامی مجاز بانک‌های اسلامی بین‌المللی مجاز
۱ جولای ۲۰۱۹	تلفیقی	شرکت‌های هولدرینگ مالی گروه‌های مالی فعال در بخش بانکی
۱ ژانویه ۲۰۲۱	واحد تجاری و تلفیقی	<ul style="list-style-type: none"> بیمه‌های مجاز ارایه دهندگان خدمات تکافل (بیمه اسلامی) مجاز
۱ ژانویه ۲۰۲۱	تلفیقی	شرکت‌های هلدینگ مالی گروه‌های مالی فعال در بخش بیمه/تکافل (بیمه اسلامی)

۴-۲) بانک مرکزی متعهد است تا از این که خط‌مشی‌ها مرتبط بوده و به اهداف و نتایج منتهی شوند، اطمینان حاصل کند. بنابراین بانک مرکزی اقدام به بررسی این سند ظرف مدت ۵ سال از تاریخ انتشار یا آخرین بررسی آن نموده و در موارد ضروری این سند را اصلاح و یا جایگزین خواهد کرد.

۵- توضیحات

۵-۱) اصطلاحات و واژگان مورد استفاده در این سند با مفاهیم قانون خدمات مالی و قانون خدمات مالی اسلامی دارای معانی یکسانی می‌باشند به جز در مواردی که در این سند ذکر شده است.

۵-۲) در این سند-

حرف S معرف استاندارد، تعهد، الزام، مشخصات، سمت و سو، شرایط و هر گونه شرایط تکمیلی و انتقالی است که باید پیروی شود. عدم تطبیق رفتار مؤسسه مالی با این بخش از سند ممکن است به اعمال تنبیه و فشار بر مؤسسه منجر شود.

حرف G به توصیه دلالت دارد که ممکن است شامل اظهارات یا اطلاعاتی باشد که جهت ارتقا درک، نظرات و توصیه‌های مشترک باشد.

"مؤسسات بانکی" شامل بانک‌های مجاز، بانک‌های سرمایه‌گذاری مجاز و بانک‌های اسلامی مجاز می‌باشد. "هیأت"، هیأت مدیره یک مؤسسه مالی است که شامل یک کمیته از اعضای هیأت مدیره است که مسئولیت تعیین شده برای هیأت مدیره در این سند به این کمیته تفویض گردیده است.

"واحد کنترل" به واحدی اشاره دارد که دارای مسئولیت مستقل از خطوط تجاری برای ارزیابی‌های عینی، گزارش‌دهی و اطمینان از کارایی خط‌مشی، و عملیات مؤسسات مالی و تطابق با الزامات قانونی و نظارتی است و شامل واحد مدیریت ریسک، واحد تطبیق و واحد حسابرسی داخلی است.

"طرف مقابل" بر هر شخصی دلالت دارد که مؤسسه مالی به موجب آن منابع در معرض ریسک اعتباری قرار دارد.

"ریسک کشوری" ریسک زیان منابع در معرض ریسک است که به موجب اتفاقاتی که در کشور خارجی به وقوع می‌پیوندد، اتفاق می‌افتد.

"مقام تصویب اعتبار" به کمیته اعتبار یا هر مسؤل اعتباری گفته می‌شود که دارای اختیار تصویب اعتبارات در مؤسسه مالی است.

"کمیته اعتباری" به گروهی از افراد که اختیار تصویب اعتبار در مؤسسه مالی از طریق هیأت مدیره به آن‌ها تفویض شده گفته می‌شود و این افراد می‌توانند شامل مسؤلین اعتباری یا مدیران باشند.

"منابع در معرض ریسک" شامل تمام مطالبات مستقیم یا غیر مستقیم، تعهدات و بدهی‌های ناشی از تراکنش‌های (معاملات) ارقام زیر یا بالای خط ترازنامه به رینگیت^{۱۸} یا ارز خارجی از قبیل موارد زیر است:

الف) مانده وام‌ها، تأمین مالی، پیش پرداخت‌ها و حساب‌های دریافتی؛

ب) سپرده‌های جاری و سرمایه‌گذاری و مانده‌های جبرانی نگهداری شده نزد طرف‌های مقابل؛

ت) اوراق بدهی خریداری شده؛

ث) منابع در معرض ریسک ناشی از تراکنش‌های اوراق تأمین مالی و مشتقه؛

ج) منابع در معرض ریسک ناشی از اقلام زیر خط ترازنامه.

"ارزیابی ریسک اعتباری" بر ارزیابی ریسک اعتباری طرف مقابل با توجه به معیارهای پذیرش و تصویب اعتبارات یک مؤسسه مالی به منظور اطمینان از توانایی و تمایل طرف مقابل برای ایفای تعهدات اعتباری خود در زمان اعطای اعتبار و یا در طی دوره ایفای تعهد دلالت دارد.

"اعتبارات خاص (استثنایی)" بر هر شرایط تأمین مالی که به موجب آن از خط‌مشی تصویب اعتباری مؤسسه مالی عدول گردد، اشاره دارد.

"منابع در معرض ریسک نکول" اشاره به میران ناخالص منابع در معرض ریسک نکول توسط طرف مقابل دارد و شامل موارد زیر است:

الف) بخش‌های برداشت نشده تسهیلات زیر خط ترازنامه؛

ب) در رابطه با معاملات مشتقات، بهای جایگزینی و منابع بالقوه در معرض ریسک در آینده.

"مؤسسه مالی" اشاره به موارد زیر دارد:

الف) اشخاص مجاز به موجب قانون خدمات مالی اسلامی و قانون خدمات مالی؛

ب) حسب مورد شرکت‌های هلدینگ مالی تأیید شده به موجب قانون خدمات مالی اسلامی و قانون خدمات مالی.

"زیان در صورت نکول" اشاره به درصدی از مطالبات طرف مقابل دارد که احتمالاً در مقابل نکول بدون پوشش است.

"احتمال نکول" اشاره به احتمال نکول طرف مقابل در رابطه با ایفای تعهدات قراردادی با مؤسسه مالی در محدوده مشخص زمانی دارد.

"اشتهای ریسک" به مجموع و انواع ریسکی که یک مؤسسه مالی به منظور دستیابی به اهداف و استراتژی‌های تجاری و با توجه به ظرفیت خود مایل است بپذیرد، گفته می‌شود.

"واحد مدیریت ریسک" به واحد کنترل اشاره دارد که مستقل از واحدهای تولید درآمد، به عنوان مثال، خطوط تجاری می‌باشد و مسئولیت ارایه چشم‌انداز ریسک و شناسایی، اندازه‌گیری، پایش، کنترل و گزارش ریسک تمامی منابع در معرض ریسک یک مؤسسه مالی را دارد.

"مدیریت عامل" اشاره به مدیر اجرایی و مسئولین ارشد دارد.

"تراکنش‌های تأمین مالی از طریق اوراق بهادار"^{۱۹} شامل موارد زیر است:

الف) توافقنامه مبادله باز خرید (ریپو)؛

ب) توافقنامه مبادله باز خرید معکوس (ریپو معکوس)؛

ت) قرض دادن یا قرض گرفتن کالا یا اوراق بهادار؛

ث) تسهیلات خرید سهام سود؛

ج) ترتیبات مباحه با پشتوانه وثیقه؛

ح) تراکنش قرارداد فروش یا خرید مجدد.

"منابع اعتباری در معرض ریسک قابل توجه" اشاره به منابع اعتباری در معرض ریسک یا یک پرتفوی همسان از منابع در معرض ریسک اعتباری دارد که دارای تأثیر با اهمیت بر مشخصه ریسک اعتباری مؤسسه مالی شامل موارد زیر است:

الف) منابع در معرض ریسک اعتباری یا پرتفوی منابع در معرض ریسک اعتباری که در حال حاضر یا انتظار رود که نسبت به پرتفوی اعتباری مؤسسه مالی بزرگ باشد.

ب) نکول ناشی از وخامت ریسک اعتباری یا اخبار ناگوار در مورد طرف مقابل ممکن است دارای اثر قابل توجه مالی و اعتباری برای مؤسسه مالی باشد.

"ریسک انتقال" ریسک عدم توانایی طرف مقابل در پرداخت اصل و فرع بدهی به ارزش خارجی به دلیل عدم توانایی تبدیل پول محلی به ارزش خارجی است.

۶- اسناد قانونی و سیاستی مرتبط

۶-۱) این سند باید با سایر اسناد قانونی و سیاستی که توسط بانک نگارنده منتشر شده است مطالعه شود. برخی از این اسناد قانونی شامل موارد زیر است:

الف) دستورالعمل‌های مدیریت داده‌ها و چارچوب سیستم‌های اطلاعات مدیریت؛

ب) اداره کردن ریسک؛

ت) حدود (میزان) اعطای منابع در معرض ریسک به هر طرف مقابل^{۲۰}؛

^{۱۹} Securities financing transaction

^{۲۰} Single Counterparty

ث) حدود (میزان) اعطای منابع در معرض ریسک هر کدام از طرف‌های مقابل برای مؤسسات بانکی اسلامی.

۷- اسناد منسوخ شده

به موجب این سند دستورالعمل و اسناد زیر منسوخ شده است:

الف) بهترین شیوه‌های مدیریت ریسک اعتباری منتشر شده در ۵ سپتامبر ۲۰۰۱؛

ب) بهترین شیوه‌های مدیریت ریسک اعتباری-الزامات تفویض اختیار به پرسنل اعتباری منتشر شده در ۳۰ اگوست ۲۰۰۶؛

ت) بند (۹) طبقه‌بندی و کاهش ارزش ذخایر تسهیلات و تأمین مالی منتشر شده در ۶ آوریل ۲۰۱۵؛
ث) بند (۸) استانداردهای احتیاطی برای تراکنش‌های اوراق بهادارسازی منتشر شده در ۲۳ اکتبر ۲۰۰۹؛

ج) تأمین مالی واسطه‌ای برای توسعه دارایی منتشر شده در ۱۶ مارچ ۲۰۱۱.

بخش دوم- الزامات خط مشی

۸- الزامات کلی

استاندارد ۸-۱) هیأت مدیره مسئولیت کلی به منظور ارتقای محیط مناسب مدیریت ریسک اعتباری برای پشتیبانی از تصمیم‌گیری احتیاطی اعتباری دارد. در انجام این نقش هیأت مدیره باید به طور سالانه اقدام به تصویب استراتژی ریسک اعتباری مؤسسه مالی که بیانگر جهت‌گیری کلی فعالیت‌های اعتباری مؤسسه است نماید. استراتژی ریسک اعتباری مؤثر در نهایت باید اقدام به حمایت از بقا بلند مدت مؤسسه مالی از طریق ایجاد یک توازن بهینه بین کیفیت اعتباری، سودآوری و اهداف رشد آن نماید.

استاندارد ۸-۲) در بررسی و تأیید استراتژی ریسک اعتباری، هیأت مدیره باید اقدام به سنجش تعاملات بین استراتژی ریسک اعتباری و ویژگی‌های خاص مؤسسه مانند میزان اشتهای مؤسسه به ریسک، سطح سرمایه موجود، ذخیره‌گیری لازم در شرایط معمول و یا تحت سناریوهای بحرانی، کفایت منابع داخلی و محیط عملیاتی گسترده‌تر نماید. برای این منظور مؤسسه مالی باید به یک ترکیب مناسب از عملکرد کنترل و خطوط تجاری دست یابد.

استاندارد ۸-۳) مدیریت عامل باید به طور کلی مسئول مدیریت ریسک اعتباری مؤثر و همسانی آن با استراتژی ریسک اعتباری تصویب شده مؤسسه مالی باشد. بنابراین مدیریت عامل باید تضمین نماید که استراتژی ریسک اعتباری همراه با خط‌مشی ریسک اعتباری مورد تأیید هیأت مدیره، به طور مؤثر اجرا می‌شود. خط‌مشی ریسک اعتباری برای یک مؤسسه حداقل، باید موارد ذکر شده در بندهای ۸ تا ۱۷ را پوشش دهد در حالی که خط‌مشی ریسک اعتباری یک پارچه باید شامل موارد ذکر شده در بندهای ۸، ۱۳، ۱۴ و ۱۶ شود. خط‌مشی ریسک اعتباری باید به صورت دوره‌ای مورد بازبینی قرار گرفته و به منظور انعکاس تغییرات در استراتژی‌های ریسک اعتباری یا گسترده شدن محیط فعالیت مؤسسه مالی به‌هنگام شود و هر بازبینی و بروز رسانی باید توسط هیأت مدیره تصویب گردد. به علاوه اگر خط‌مشی ریسک اعتباری رعایت نشود باید اقدامات اصلاحی و انضباطی مناسب اتخاذ شود که این اقدامات با گزارشات شفاف در رابطه با مشکلات مدیریت ریسک اعتباری و تخلفات در چارچوب زمانی مناسب به هیأت مدیره پشتیبانی می‌شود.

استاندارد ۸-۴) همچنین مؤسسه مالی باید سیستم‌های داخلی و زیرساخت‌های قوی داشته باشد که با استفاده از آن در کنار موارد دیگر توانایی تولید مجموع اطلاعات منابع در معرض ریسک اعتباری خود را دارا باشد و بتواند به موقع پشتیبانی لازم را برای شناسایی و تنش‌زدایی مسایل ناشی از مدیریت ریسک اعتباری انجام دهد.

استاندارد ۸-۵) مؤسسه مالی باید از مستندسازی مناسب و همراه با سوابق و منابع دقیق فرآیند مدیریت ریسک اعتباری خود شامل ارزیابی مدیریت ریسک اعتباری و فرآیند تصویب، توسعه و تأیید روش‌های مدیریت ریسک اعتباری و نتایج بررسی مستقل اعتباری که به بند ۱۷ باز می‌گردد، اطمینان حاصل نماید.

استاندارد ۸-۶) مؤسسه مالی باید خط‌مشی داخلی که ایجاد کننده برنامه آموزشی مناسب و توسعه مستمر حرفه‌ای مورد نیاز برای مسئولین بخش مدیریت ریسک اعتباری که شامل مسئولین بخش‌های کسب‌وکار و واحد کنترلی است، تبیین کند. این خط‌مشی داخلی باید توسط مؤسسه مالی به منظور تضمین این که مسئولین دارای صلاحیت و تجربه لازم برای ایفای نقش خود به طور مؤثر می‌باشند، اجرا شود.

توصیه ۷-۸) به عنوان یکی از ابزارهای توسعه و ایجاد مهارت و تخصص‌های کافی در مدیریت ریسک اعتباری، مؤسسه مالی باید اقدام به تشویق و یا الزام مسئولین ذیربط در امور اعتباری به دارا بودن مدارک معتبر در حوزه مدیریت ریسک اعتباری نماید.

۹- ارزیابی ریسک اعتباری

توصیه ۹-۱) رویکرد جامع در مدیریت ریسک اعتباری درک عمیقی برای مؤسسه مالی از ویژگی‌های کلیدی منابع اعتباری در معرض ریسک ایجاد می‌کند و منجر به تسهیل در تصمیم‌گیری اعتباری مناسب می‌گردد.

استاندارد ۹-۲) یک مؤسسه مالی باید اقدام به تعیین معیارهای مناسب پذیرش اعتباری به منظور تسهیل در ارزیابی اعتبارات آتی نماید. معیارهای پذیرش اعتباری باید ویژگی‌های مشترک اعتباری برای گروه‌های مختلفی از طرف‌های تجاری یا تسهیلات، مرزهای استراتژی ریسک اعتباری و خط‌مشی ریسک اعتباری را مورد توجه قرار دهد. این معیارها باید به صورت شفاف، آستانه و ویژگی‌های احراز شرایط برای پذیرش طرف‌های تجاری را تعریف نموده و شرایط و ضوابط کلیدی را رعایت نماید. این شرایط و ضوابط شامل انواع تسهیلات، اندازه تسهیلات، برنامه بازپرداخت، نوع قرارداد بر اساس شریعت و سایر تعهدات منطبق با قرارداد می‌باشد.

استاندارد ۹-۳) مؤسسه مالی باید در هنگام ارزیابی اعتبار برای اعطای تسهیلات در درجه اول بر توانایی و تمایل طرف مقابل به پذیرش تعهدات اعتباری خود در شرایط معمول و بحرانی تمرکز نماید. این ارزیابی باید بر اساس طیف وسیعی از عوامل مرتبط شامل شرایط و ضوابط کلیدی بند ۹-۲ باشد. در انجام این ارزیابی مؤسسه مالی باید تضمین نماید که شواهد کافی در راستای هدف اعتبار و ظرفیت بازپرداخت طرف مقابل کسب و تأیید شده است.

استاندارد ۹-۴) در رابطه با اعتبارات سندیکایی، مؤسسه مالی باید ارزیابی خود از ریسک اعتباری و بررسی شرایط سندیکا قبل از تعهد به سندیکا را انجام دهد.

استاندارد ۹-۵) در رابطه با سپرده‌گذاری^{۲۱}، مؤسسه مالی باید اقدام به ارزیابی توانایی طرف مقابل برای دستیابی به سود نموده و اجازه برداشت به موقع آن را دهد.

استاندارد ۹-۶) در رابطه با فعالیت‌های خزانه‌داری و بازار سرمایه، به عنوان مثال معاملات اوراق بدهی یا ابزارهای مشتقه، مؤسسه مالی باید توانایی طرف مقابل در پرداخت منطبق با قرارداد را با توجه به ساختار محصولات، رتبه‌بندی و گسترش اعتبارات ارزیابی نماید.

استاندارد ۹-۷) در رابطه با پروژه‌های ساخت و ساز املاک و مستغلات، مؤسسه مالی در ارزیابی بقای چنین پروژه‌هایی، باید به شرایط فعلی و آینده بازار املاک و مستغلات به خصوص در مجاورت پروژه ذکر شده توجه نماید. مؤسسه مالی باید حداقل عوامل زیر را تجزیه و تحلیل نماید:

الف) چشم انداز و محیط اقتصادی عمومی؛

ب) شاخص‌های جمعیت‌شناختی (روند جمعیتی و یا اشتغال)؛

ت) خلأهای (ضعف‌های) جاری و آینده و تمرکز بیش از حد^{۲۲}، شامل پروژه‌های در دست ساخت؛

ث) شرایط اجاره‌نامه، نرخ اجاره، قیمت فروش و روند ارزشیابی فعلی و آینده.

استاندارد ۹-۸) در مورد منابعی که به دلیل ریسک بیمه/تکافل بیمه‌گر در معرض ریسک اعتباری قرار می‌گیرند، مؤسسه مالی باید اقدام به ارزیابی قابلیت شرکت ارائه دهنده بیمه/تکافل در انجام تعهدات خود نماید. این ارزیابی شامل بررسی عوامل مربوط به وضعیت مالی کارگزار مانند ارزیابی میزان و ترکیب دارایی، میزان حق بیمه، سطح کفایت سرمایه، سطوح ذخیره فنی (اختصاصی) و سودآوری می‌گردد.

استاندارد ۹-۹) مؤسسه مالی باید به طور کلی ارزیابی ریسک اعتباری را با توجه به عوامل مختلف مرتبط انجام دهد. به طور خاص مؤسسه مالی نباید صرفاً به طور مکانیکی بر یک عامل برای ارزیابی ریسک اعتباری تکیه کند. برای مثال شهرت خوب یا رتبه خارجی (مستقل) قوی طرف مقابل یا ترتیبات کاهش ریسک اعتباری نباید مانعی برای مؤسسه مالی برای ارزیابی ظرفیت بازپرداخت طرف مقابل برای یک تراکنش (پرونده) خاص گردد.

استاندارد ۹-۱۰) هنگامی که رتبه‌بندی خارجی (مستقل) برای ارزیابی ریسک اعتباری مورد استفاده قرار می‌گیرد، مؤسسه مالی باید به طور شفاف به بانک مرکزی نشان دهد که درک مناسبی از روش ارزیابی اتخاذ شده توسط آژانس رتبه‌بندی داشته و اطمینان حاصل نماید که

^{۲۲} Overhang situation

آژانس رتبه‌بندی اقدام به ارزیابی ریسک اعتباری طرف مقابل بر اساس الزامات تعیین شده در بند ۹ نموده است.

استاندارد ۹-۱۱) در صورت لزوم، مؤسسه مالی باید اقدام به ارزیابی ریسک کشوری و ریسک انتقال منابع در معرض ریسک اعتباری شامل ریسک حاکمیت^{۲۳}، ریسک انتقال و ریسک تبدیل و ریسک اقتصاد داخلی نماید. در انجام این امر مؤسسه مالی باید اقدام به اداره کردن و هدایت ارزیابی کیفی و کمی عوامل کشوری شامل شرایط اقتصادی و مالی، پایداری شرایط سیاسی اجتماعی، محیط قانونی و نظارتی و خط‌مشی‌های موجود دولت کند.

استاندارد ۹-۱۲) هنگامی که یک اعتبار از طریق ترتیبات کاهش ریسک پشتیبانی شده است، مؤسسه مالی باید اقدام به ارزیابی عواملی که بر کاهش ریسک اعتباری مؤثر است مانند قابلیت اجرا و شرایط قانونی، و در صورت لزوم، ماهیت ادعا در مورد یک رویداد اعتباری نماید. به علاوه شرایط قرارداد اعتباری باید متناسب با تأثیر این ترتیبات باشد.

استاندارد ۹-۱۳) در رابطه با بند ۹-۱۲، قبل از تخصیص هرگونه وجه مؤسسه مالی باید اطمینان حاصل کند که مستندسازی ترتیبات کاهش ریسک اعتباری کامل بوده و به طور قانونی قابلیت اجرا در تمام حوزه‌های قضایی (کشورهای) مرتبط را دارد. این امر به دلیل اطمینان از حفظ کارایی ترتیبات کاهش ریسک اعتباری است. به علاوه، مؤسسه مالی باید اطمینان کافی را از مشاوران حقوقی خود در مورد قابلیت اجرای مستندات حقوقی گرفته و حداقل بازبینی سالانه برای اطمینان از قابل اجرا بودن مستندات را تعهد نماید.

استاندارد ۹-۱۴) هنگامی که ترتیبات پشتیبانی غیر صریح در فرآیند تصمیم‌گیری اعتباری مؤثر است، این روش‌ها نباید تنها عامل در ارزیابی ریسک یا تصمیم‌گیری اعتباری باشند. مؤسسه مالی باید به بانک مرکزی نشان دهد که ترتیبات مدیریت داخلی، خط‌مشی‌ها و کنترل‌های مناسب حداقل شامل موارد زیر وجود دارد:

الف) معیارهای حداقلی برای حمایت‌کنندگان (به عنوان مثال رتبه‌بندی، دارایی کل و سایر تعهدات پشتیبانی‌کننده)؛

ب) خط‌مشی شفاف در تعدیل رتبه‌بندی طرف مقابل به منظور ارتقا و کاهش وضعیت (به عنوان مثال هنگامی که انتظار می‌رود طرف مقابل با شرکت دیگری مرتبط است)؛

ت) پایش دقیق اعتبارات؛

ث) نمایشی شفاف از ارزیابی ریسک اعتباری به مقام تصویب‌کننده اعتبار (مانند نسبت‌های حداقلی در مقابل نسبت‌های تعدیل شده برای تصویب اعتبار).

استاندارد ۹-۱۵) در ارتباط با وثایق، مؤسسه مالی باید یک فرآیند و رویه داخلی برای حمایت قدرتمند و ارزش‌گذاری قابل اعتماد، نظارت کافی بر محل و شرایط وثیقه و قابلیت نقد شدن به موقع آن داشته باشد. به طور خاص مؤسسه مالی باید بازارپذیری (قابلیت فروش) وثایق را ارزیابی نموده و هرگونه محدودیت احتمالی در کنترل دائم وثیقه را شناسایی نماید. به همین منظور مؤسسه مالی باید وثیقه‌ها را بطور دوره‌ای ارزیابی نماید و اطمینان حاصل کند که این ارزیابی، ارزش واقعی اعتبار است.

استاندارد ۹-۱۶) برای اهداف پاراگراف ۹-۱۵، هنگام ارزیابی وثایق، مؤسسه مالی باید اقدام به مقایسه برآورد و ارزش واقعی رویداد اعتباری نماید. هنگامی که ارزش وثیقه خاصی احتمالاً بی‌ثبات است یا هنگامی که دچار کمبود اطلاعات یا تجربه در ارزش‌گذاری وثیقه هستیم مؤسسه مالی باید در ارزش‌گذاری چنین وثیقه‌ای روش محتاطانه پیش گیرد.

استاندارد ۹-۱۷) هنگامی که احتمال می‌رود ترتیبات کاهش ریسک اعتباری دچار مشکل شود، مؤسسه مالی باید اقدام به حفاظت مناسب و به موقعی برای رسیدگی به چنین ریسکی به وسیله فروض محافظه‌کارانه در هنگام ملاحظه این ضعف نماید. برای مثال می‌توان از تعدیل بیشتر در ارزش وثایق استفاده کرده و یا در مورد تضامین، رتبه ضامین می‌تواند کاهش یابد.

استاندارد ۹-۱۸) هنگامی که ارزش‌گذاری از طریق ارزش‌گذار خارجی (مستقل) بدست می‌آید، مؤسسه مالی باید به بانک مرکزی اثبات کند که درک درستی از روش شناسی و فروض مورد استفاده ارزیاب دارد و تضمین نماید که ارزیابی انجام گرفته با سایر الزامات وثیقه، تعیین شده در بند ۹ مطابقت دارد.

استاندارد ۹-۱۹) مؤسسه مالی باید رابطه بین ارزش وثیقه یا توان ضامن یا حمایت‌کننده را در مقابل اعتبار اعطایی به طرف مقابل در نظر بگیرد. برای مثال هنگامی که همبستگی زیادی بین ارزش وثیقه و اعتبار طرف مقابل وجود داشته باشد، برای در نظر گرفتن این وثایق به عنوان ترتیبات کاهش دهنده ریسک، مؤسسه مالی ممکن است فروض احتیاطی (سختگیرانه) بیشتری اعمال نماید.

استاندارد ۹-۲۰) مؤسسه مالی باید اقدام به ارزیابی ریسک اعتباری ضامنین یا حمایت‌کنندگان نمایند چرا که به طور مستقیم در معرض ضامنین یا حمایت‌کنندگان قرار گرفته است تا از توانایی آن‌ها در پذیرش تعهدات خود در یک واقعه اعتباری و ادامه یافتن مؤثر ترتیبات کاهش ریسک اعتباری اطلاع یابد.

۱۰- تصویب اعتبار

توصیه ۱۰-۱) ساختار تعریف شده اختیار تصویب اعتبار با توجه به تفکیک شفاف وظایف و تفکیک در نظارت بر ریسک اعتباری و تصمیم‌گیری پی‌ریزی می‌شود.

استاندارد ۱۰-۲) یک مؤسسه مالی باید ساختار تصویب اعتبار هیأت مدیره را برای هر پرونده که تحت فرآیند ارزیابی ریسک اعتباری قرار می‌گیرد، تعیین کند. این ساختار باید شامل محدودیت‌های اختیار در تصویب اعتبارات و شرایطی که تفویض اختیار مجاز دانسته شده است باشد. مؤسسه مالی باید اطمینان حاصل کند که ساختار اختیار احتمال تضاد منافع بین افراد مسئول در تصویب اعتبارات را کاهش می‌دهد.

استاندارد ۱۰-۳) هنگامی که هیأت مدیره درگیر در فرآیند تصویب اعتبار است ظرفیت هیأت مدیره در نقش اجرای نظارت ریسک اعتباری نباید در معرض خطر قرار گیرد و باید بدون نفوذ غیر ضروری از سوی هر طرف باشد. در این راستا ماهیت و میزان مداخله هیأت مدیره در فرآیند تصویب اعتبار شامل قدرت و تو (ابطال) در رد اعتبارات، نباید بدون توجه به منابع و زمان هیأت مدیره اتفاق بیافتد. بنابراین هیأت مدیره باید تنها یک اختیار تصویب اعتبار در شرایط محدود و استثنایی را که به شکل شفاف تعریف شده و ثبت گردیده است داشته باشد. این شرایط ممکن است شامل اعتبارات متناقض با اشتباهات ریسک مؤسسه مالی و یا مواردی که تحت الزامات نظارتی یا قانونی است باشد.

استاندارد ۱۰-۴) مشارکت مدیر ارشد ریسک^{۲۴} کلید اصلی برای تقویت مدیریت کلی ریسک اعتباری است. مدیر ارشد ریسک باید چشم انداز مستقل ریسک را به عنوان قسمتی از فرآیند تصویب اعتباری ایجاد کند.

^{۲۴} Chief risk officer

استاندارد ۱۰-۵) در رابطه با مؤسسه مالی که در آن مدیر ریسک اختیار تصویب اعتبار را دارد و یا در فرآیند تصویب اعتبار دارای رأی است، باید مدیر ریسک به طور شفاف بتواند به منظور افزایش نگرانی ناشی از تصویب اعتبارات خاص توسط هیأت مدیره و مدیریت عامل، اقدام کند.

استاندارد ۱۰-۶) مؤسسه مالی باید ترتیباتی به منظور حفظ استقلال مدیر ارشد ریسک در سرتاسر فرآیند تصویب اعتبار فراهم آورد. این ترتیبات شامل اطمینان از این که مدیر ارشد ریسک در موقعیت مورد مناقشه قرار نداشته و مستندسازی مناسبی جهت پاسخگویی او موجود است و همچنین اطمینان از این که ساختارهای جبران خسارت مدیر ارشد ریسک منجر به فساد نمی‌گردد، می‌باشد.

استاندارد ۱۰-۷) هنگام تصویب اعتبار، مؤسسه مالی باید اطمینان حاصل کند که مقام تصویب‌کننده اعتبار متعهد به استفاده از یک ارزیابی متوازن با توجه به شرایط قرارداد، ارزیابی عملکرد مدیریت ریسک و تأثیر آن بر مشخصه کلی ریسک اعتباری در صورت تصویب اعتبار باشد. ملاحظاتی که تمام تصمیمات اعتباری را دربرمی‌گیرد شامل هرگونه ذخیره ناشی از فرآیند تصویب اعتبار است که باید به صورت کاملاً شفاف ثبت شود.

۱۱- اعتبارات استثنایی

توصیه ۱۱-۱) امکان دارد شرایطی پیش آید که اعتبارات الزامات از پیش تعریف شده مدیریت ریسک اعتباری و ترتیبات مدیریت ریسک مؤسسه مالی را که شامل اشتهای ریسک، استراتژی و خط‌مشی ریسک اعتباری است، اغنا نکند، هرچند ناشی از نیازها اعتباری مشروع (برحق) با مشخصه ریسک اعتباری مشخص باشد. دلیل این امر فاصله بین خط‌مشی ریسک اعتباری یا شیوه‌های مدیریت ریسک اعتباری موجود به علت چالش‌های عملی شناسایی شرایط سود آور که تحت آن اعتبارات ممکن است گسترش یابد، می‌باشد. با وجود این، الزامات اعتبارات استثنایی نیازمند بررسی دقیق مؤسسه مالی است.

استاندارد ۱۱-۲) مؤسسه مالی باید اطمینان حاصل کند که اعتبارات استثنایی در صورت اعطا بر اساس شیوه‌های مدیریت ریسک اعتباری بوده است. بنابراین، مؤسسه مالی باید سیستم‌ها و کنترل‌هایی برای مدیریت و پایش اعتبارات استثنایی شامل موارد را زیر داشته باشد:

الف) تعیین اختیار برای تصویب اعتبارات استثنایی؛

ب) تعیین شرایط به منظور تصویب اعتبارات استثنایی برای اطمینان از این که شرایط قراردادی این اعتبارات منطبق با ریسک‌های اعتباری مربوطه است؛

ت) اطمینان از این که منابع در معرض ریسک از طریق تعیین محدودیت‌ها در خط‌مشی ریسک اعتباری کنترل شده‌اند؛

ث) مستندسازی ارزیابی منجر به تصویب اعتبارات استثنایی شامل موارد منطقی و خاصی که پرونده اعتباری با خط‌مشی ریسک اعتباری مؤسسه مغایر است؛

ج) پیاده‌سازی فرآیند پایش و گزارش‌دهی اعتبارات استثنایی به هیأت مدیره و مدیریت عامل شامل نرخ نکول، نرخ بازیابی و میزان تأثیر ترتیبات کاهش ریسک.

استاندارد ۱۱-۳) هنگامی که اعتبارات استثنایی اعطا می‌شود، مؤسسه مالی باید از این تجربیات به منظور تقویت شیوه‌های مدیریت ریسک اعتباری خود شامل اصلاح استراتژی‌های ریسک اعتباری یا در موارد خاص در خط‌مشی ریسک اعتباری استفاده نماید.

۱۲- اندازه‌گیری ریسک اعتباری

توصیه ۱۲-۱) یک رویکرد قوی برای اندازه‌گیری ریسک اعتباری، برای درک دقیق و کامل از مشخصه ریسک اعتباری پرتفوی در سطح مؤسسه مالی با اهمیت است، بنابراین منجر به تقویت حلقه بازخورد اطلاعات برای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری مؤثر می‌شود.

استاندارد ۱۲-۲) مؤسسه مالی باید یک رویکرد برای اندازه‌گیری ریسک‌های تمام منابع در معرض ریسک اعتباری با قابلیت تجمیع و تفکیک مناسب منابع در معرض ریسک اعتباری بر اساس خصوصیات ریسک اعتباری هر بخش را تعیین کند.

استاندارد ۱۲-۳) همچنین خروجی اندازه‌گیری ریسک اعتباری باید توسط مؤسسه مالی در توسعه استراتژی و خط‌مشی ریسک اعتباری به خصوص در تصویب اعتبارات، قیمت‌گذاری، تعیین محدودیت‌ها، شناسایی اعتبارات مشکل‌دار، ذخیره‌گیری و طرح‌ریزی جبران زیان در نظر گرفته شود.

روش‌شناسی

استاندارد ۱۲-۴) مؤسسه مالی باید از روش‌های مناسبی برای اندازه‌گیری ریسک اعتباری به منظور تخمین زیان اعتباری با توجه به ماهیت، اندازه و پیچیدگی منابع در معرض ریسک

اعتباری استفاده نماید. حداقل مؤسسه مالی باید احتمال نکول، منابع در معرض ریسک نکول و زیان در صورت نکول برای منابع در معرض ریسک اعتباری خاص خود را برآورد نماید.

توصیه ۱۲-۵) سطح پیچیدگی روش‌های اندازه‌گیری ریسک اعتباری، شامل برآورد احتمال نکول، منابع در معرض ریسک نکول و زیان در صورت نکول ممکن است برای منابع در معرض ریسک اعتباری مختلف متفاوت باشد. بنابراین انتظار می‌رود که مؤسسه مالی اطلاعات تاریخی و عوامل خاص پرتفوی به عنوان مثال تعداد مشتریان و همگن بودن و اندازه منابع در معرض ریسک را در نظر داشته باشد. روش‌های متداول آماری به طور کلی در صورتی که پرتفوی اعتباری با حجم زیادی از منابع در معرض ریسک کوچک و همگن باشد مناسب‌تر است. برعکس، روش‌های مبتنی بر قضاوت هنگامی مناسب‌تر است که پرتفوی اعتباری با حجم کم از منابع در معرض ریسک بزرگ و ناهمگن باشد.

توصیه ۱۲-۶) هنگامی که اطلاعات مربوط به نکول برای تخمین قابل اعتماد زیان اعتباری کافی نیست، مؤسسه مالی ممکن است از شاخص اطلاعات که با تجربه خود در مورد نکول مرتبط است (مطالعات زیان مؤسسات رتبه‌بندی) استفاده کند. انتظار می‌رود مؤسسه مالی به صورت دوره‌ای اقدام به بررسی مناسب بودن استفاده از این شاخص اطلاعات نموده و هر جا امکان پذیر باشد از اطلاعات داخلی خود استفاده کند. به علاوه مؤسسه مالی می‌تواند زیان اعتباری را با استفاده از قضاوت کارشناسان مستقل برآورد نماید. همچنین انتظار می‌رود مناسب بودن فرضیه‌ها و برآوردهای قضاوت محور به صورت دوره‌ای بازبینی شود و در صورت امکان به گزینه‌های جایگزین مبتنی بر آمار تغییر نماید.

استاندارد ۱۲-۷) هنگامی که رتبه‌بندی خارجی برای اهداف اندازه‌گیری ریسک اعتباری استفاده می‌شود، مؤسسه مالی باید اطمینان حاصل کند که روش مؤسسه رتبه‌بندی با الزامات تعیین شده در بند (۱۲) هماهنگ است.

توصیه ۱۲-۸) برای معاملات اوراق بهادار و قراردادهای مشتقه که به وسیله یک توافق خالص‌سازی اجباری قانونی اداره می‌شود، مؤسسه مالی ممکن است هنگام برآورد منابع در معرض ریسک نکول، معاملات با طرف‌های مقابل را خالص‌سازی نماید.

استاندارد ۱۲-۹) مؤسسه مالی باید اطمینان حاصل نماید که روش‌های اندازه‌گیری ریسک اعتباری بر اساس طیف گسترده‌ای از عوامل ریسک است. این روش‌ها باید شامل تمام عوامل مرتبط اقتصاد کلان، معاملات و عوامل با محوریت طرف مقابل و اثر عوامل خاص کشورها باشد.

استاندارد ۱۲-۱۰) در رابطه با عوامل کیفی ریسک در روش‌های اندازه‌گیری ریسک اعتباری، مؤسسه مالی باید معیارهای شفاف و تعریف شده‌ای برای تمایز بین سطوح مختلف ریسک اعتباری برای هر عامل ریسک ایجاد کند.

استاندارد ۱۲-۱۱) مؤسسه مالی باید تعداد مناسبی از رتبه‌های اعتباری برای کمک به معنادار بودن تفاوت منابع در معرض ریسک اعتباری و شیوه‌های هماهنگ برآورد زیان منابع در معرض ریسک اعتباری تعیین نماید. این رتبه‌بندی باید شامل عوامل و معیارها (آستانه‌ها) با جزئیات کافی یا عواملی برای شناسایی انتقال ریسک و تغییرات قابل توجه در ریسک اعتباری که منجر به تغییر در رتبه اعتباری منابع در معرض ریسک اعتباری می‌شود، باشد.

توصیه ۱۲-۱۲) در رابطه با پاراگراف ۱۲-۱۱، به عنوان مثال، مؤسسه مالی ممکن است ارزیابی نماید که آیا تمرکز بر تعداد خاصی از طرف‌های مقابل در رتبه خاصی وجود دارد که نشان دهنده عدم توجه به جزئیات در طراحی روش‌های اندازه‌گیری ریسک اعتباری است یا خیر.

استاندارد ۱۲-۱۳) مؤسسه مالی باید در تعدیل رتبه اعتباری برای اعتبارات خاص از معیارهای سختگیرانه‌تری برای ارتقا در مقایسه با تنزل اعتباری به منظور نشان دادن تغییر در سطح ریسک اعتباری، و رویکرد احتیاطی استفاده نماید. به طور خاص ارتقا رتبه باید به وسیله شواهدی نظیر بهبود مستمر در ظرفیت بازپرداخت، تفاوت ارزش شرکت و بدهی‌های آن، جریان‌های نقد مرتبط و وضعیت مالی طرف مقابل در دوره مشخصی پشتیبانی شود. در مقابل، باید یک دوره زمانی کوتاه برای نشان دادن ضعف‌ها در کیفیت اعتباری به منظور تنزل رتبه در نظر گرفته شود.

اعتبارسنجی روش‌های اندازه‌گیری ریسک اعتباری

استاندارد ۱۲-۱۴) مؤسسه مالی باید چارچوبی برای اعتبارسنجی روش‌های اندازه‌گیری ریسک اعتباری خود به منظور حصول اطمینان از این که این روش‌ها از لحاظ مفهومی مناسب، سازگار با اهداف مؤسسه و دارای تداوم می‌باشند، تعیین نماید. این چارچوب باید به طور شفاف مسئولیت کارمندان مؤسسه مالی در رابطه با فرآیند اعتبارسنجی روش‌های اندازه‌گیری ریسک اعتباری را تعیین نماید.

استاندارد ۱۲-۱۵) مؤسسه مالی باید اطمینان حاصل کند که بی‌طرفی در فرآیند اعتبارسنجی محفوظ مانده است. در این راستا مؤسسه مالی باید اطمینان حاصل نماید که فرآیند اعتبارسنجی

توسط یک گروه مستقل از افرادی که مسئول روش‌های اندازه‌گیری ریسک اعتباری می‌باشند، انجام شود.

استاندارد ۱۲-۱۶) مؤسسه مالی باید اطمینان حاصل کند که گستره فرآیند اعتبارسنجی جامع بوده و جنبه‌های کمی و کیفی روشهای اندازه‌گیری ریسک اعتباری را پوشش دهد.

استاندارد ۱۲-۱۷) با توجه به بند ۱۲-۱۶، حداقل، جنبه‌های کیفی باید شامل ارزیابی کیفیت اطلاعات، سازگاری و ارتباط عوامل ریسک استفاده شده و پیش‌آزمون باشد. جنبه‌های کیفی باید شامل کفایت و اثربخشی فرآیند داخلی، کافی بودن اسناد و سطح دانش و شایستگی مسئولین مرتبط باشد.

استاندارد ۱۲-۱۸) مؤسسه مالی باید اطمینان حاصل کند که هرگونه ضعف در روش‌های اندازه‌گیری ریسک اعتباری شناسایی شده در فرآیند اعتبارسنجی، اصلاح و به مدیریت عامل گزارش شده است و نتایج اعتبارسنجی نیز به هیأت مدیره گزارش شود. در این راستا مؤسسه مالی باید به صورت شفاف اقدامات اصلاحی را که برای هر سطحی از ضعف‌ها اتخاذ می‌شود، شامل شرایطی که روش‌های اندازه‌گیری ریسک اعتباری ممکن است منجر به بازیابی مجدد یا جایگزینی کامل شود، تعریف کند.

استاندارد ۱۲-۱۹) در صورتی که عدم کفایت اطلاعات محدودیت باشد (برای مثال اطلاعات ناکافی تاریخی برای پیش‌آزمون خروجی روش‌ها)، مؤسسه مالی باید رویکردهای جایگزین به منظور اعتبارسنجی روش‌های اندازه‌گیری ریسک اعتباری اتخاذ کند. این موارد شامل بازیابی خروجی روش‌ها به وسیله کارشناسان اعتباری و مقایسه خروجی روش‌ها با سایر روش‌های موجود و اطلاعات بازار، به عنوان مثال شکاف اعتباری، می‌شود.

استاندارد ۱۲-۲۰) هنگامی که روش‌های اندازه‌گیری ریسک اعتباری قضاوت محور است، مؤسسه مالی باید تکنیک‌های ارزیابی مناسب به منظور اطمینان از قابلیت پیش‌بینی این روش‌ها را اتخاذ نماید.

اعتبارسنجی پیش از اجرا

استاندارد ۱۲-۲۱) به عنوان بخشی از فرآیند اعتبارسنجی پیش از اجرا، مؤسسه مالی باید اطمینان حاصل نماید که اطلاعات استفاده شده برای توسعه روش‌های اندازه‌گیری ریسک اعتباری:

- بیانگر پرتفوی مرتبط و هم‌راستایی با اشتباهی کلی ریسک مؤسسه مالی و استراتژی ریسک اعتباری است؛ و
  - مطابق با استانداردهای داخلی تعیین شده برای کیفیت دارایی می‌باشد.
- استاندارد ۱۲-۲۲) هنگامی که روش‌های اندازه‌گیری ریسک اعتباری به صورت مستقل (بیرونی) توسعه می‌یابد، مؤسسه مالی باید اطمینان حاصل کند که این روش‌ها توسط چارچوب‌های ارزیابی مناسب و شواهد تجربی کافی پشتیبانی شود. این موارد شامل گرفتن اطلاعات با جزئیات بیشتر از گروه مستقل (بیرونی) به منظور حصول اطمینان از رعایت الزامات تعیین شده در بند ۱۲ می‌باشد.

اعتبارسنجی پس از اجرا

استاندارد ۱۲-۲۳) مؤسسه مالی باید به بازبینی دوره‌ای روش‌های اندازه‌گیری ریسک اعتباری در این خصوص که آیا این روش‌ها کماکان مناسب هستند یا خیر اقدام نماید. این بازبینی‌ها حداقل باید شامل ارزیابی میزان دقت و قدرت تشخیص روش‌های اندازه‌گیری ریسک اعتباری گردد. همچنین باید بررسی شود که آیا مؤلفه‌های ریسک استفاده شده در روش‌ها کماکان مناسب بوده است یا خیر، و روش‌های موجود با ماهیت پرتفوی تناسب دارد یا خیر.

۱۳- پایش ریسک اعتباری

توصیه ۱۳-۱) پایش ریسک اعتباری اشاره به پایش مداوم عملکرد هر کدام از منابع در معرض ریسک اعتباری و پرتفوی کل دارد. داشتن یک چارچوب پشتیبانی برای پایش قوی فعالیت‌ها (فعالیت‌های اعتباری) برای مؤسسه مالی ضروری است تا بتواند اقدام به شناسایی به موقع تغییرات مشخصات ریسک اعتباری نماید. به علاوه، ساختار گزارشگری به خوبی تعریف شده، این اطمینان را می‌دهد که نتایج با اهمیت پایش مثلاً در مواردی که مرتبط با منابع در معرض ریسک اعتباری قابل توجه است، به منظور پشتیبانی از نظرات و تصمیمات هیأت مدیره و مدیره عامل افزایش می‌یابد.

استاندارد ۱۳-۲) مؤسسه مالی باید فرآیند پایش ریسک اعتباری را به منظور شناسایی نشانه‌های اولیه تخریب توان طرف مقابل برای ایفای تعهدات خود و ارزیابی این که آیا منابع در معرض ریسک اعتباری مطابق با شرایط قرارداد، اشتباهی ریسک و خط‌مشی اعتباری است یا

خیر، تعیین نماید. در انجام این مهم، فرآیند پایش باید بکارگیری ارقام زیر خط ترازنامه، منابع و میزان (درجه) تمرکز ریسک اعتباری را در نظر بگیرد.

استاندارد ۱۳-۳) در انجام پایش ریسک اعتباری، مؤسسه مالی باید تأثیر بالقوه تغییرات در محیط عملیاتی، چه در داخل و یا خارج، بر مشخصه ریسک اعتباری هر کدام از منابع در معرض ریسک اعتباری و کل پرتفوی اعتباری، مانند موارد مرتبط با نرخ بهره، تورم، قیمت دارایی، رقابت و شرایط اجتماعی-سیاسی را در نظر بگیرد.

استاندارد ۱۳-۴) ساختار نقش‌ها، مسئولیت‌ها و گزارشگری مرتبط با فعالیت‌های پایش باید توسط مؤسسه مالی به گونه‌ای که بی‌طرفی را در پایش ریسک اعتباری تقویت نماید، تعریف شود. اگر فعالیت‌ها یا عملکرد پایش توسط واحدهای تجاری انجام شود، باید حفاظت لازم به منظور کاهش احتمال رسیدن اطلاعات بی‌کیفیت به هیأت مدیره و مدیریت عامل، به عنوان مثال از طریق ارزیابی دوره‌ای و مستقل محدوده و گستره آن و به موقع و کیفی بودن اطلاعات گزارش شده، انجام شود.

استاندارد ۱۳-۵) پایش متناوب منابع در معرض ریسک اعتباری باید متناسب با ماهیت منابع در معرض ریسک اعتباری بوده و اقدام به حل به موقع و تسهیل مشکلات، به منظور پشتیبانی از نظارت و تصمیم‌گیری هیأت مدیره و مدیریت عامل نماید. برای مثال اگر ارزش یک منبع در معرض ریسک اعتباری خاص می‌تواند بر اساس نوسانات بازار تغییر کند، از قبیل معاملات مشتقات، مؤسسه مالی باید چنین منابع در معرض ریسکی را در دفعات بیشتر پایش نماید.

استاندارد ۱۳-۶) در مورد منابع در معرض ریسک اعتباری با ساختار بازپرداخت سریع، مؤسسه مالی باید اقدام به پایش دوره‌ای این منابع در معرض ریسک اعتباری در طی دوره وجود آن و نه تنها نزدیک به دوره بازپرداخت آن نماید. این امر به منظور اطمینان از این امر است که هر گونه احتمال افزایش ریسک اعتباری طرف مقابل می‌تواند به سرعت از بین برود.

۱۴- ریسک تمرکز اعتبار

استاندارد ۱۴-۱) مؤسسه مالی باید فرآیندهای کافی برای مدیریت مؤثر ریسک تمرکز اعتباری را به خصوص در مواردی که احتمال زیان می‌تواند پرمایگی یا اعتماد عمومی مؤسسه مالی را مخدوش کند داشته باشد.

استاندارد ۱۴-۲) مؤسسه مالی باید منابع و میزان ریسک تمرکز اعتباری پرتفوی خود، شامل موارد زیر را شناسایی کند:

الف) طرف‌های مقابل و گروه‌های طرف‌های مقابل مرتبط؛

ب) طرف‌های مقابل در صنعت، بخش اقتصادی یا منطقه جغرافیایی یکسان؛

ت) طرف‌های مقابل که عملکرد مالی آن‌ها وابسته به کالا یا فعالیت مشابهی است؛

ث) قرار گرفتن منابع در معرض ریسک در کلاس خاص دارایی، تولیدات، وثایق یا کشورها.

استاندارد ۱۴-۳) مؤسسه مالی باید روش‌های مناسبی برای ارزیابی ریسک تمرکز اعتباری تعیین کند. این روش‌ها برای ارزیابی ریسک تمرکز اعتباری باید همبستگی مناسبی بین منابع در معرض ریسک اعتباری و روندهای تاریخی نکول‌ها، زیان‌های اعتباری و شاخص‌های مربوطه در یک افق زمانی مناسب داشته باشند. حداقل، مؤسسه مالی باید همبستگی افراد در منابع در معرض ریسک اعتباری قابل توجه و همبستگی بین بخش‌های پرتفوی خود را ارزیابی نماید.

استاندارد ۱۴-۴) در رابطه با پاراگراف ۱۴-۳، اگر از کارشناسان مستقل (بیرونی) برای تعیین روش‌های ارزیابی ریسک تمرکز اعتباری و همبستگی بین منابع در معرض ریسک اعتباری استفاده می‌شود، مؤسسه مالی باید به بانک مرکزی نشان دهد که درک مناسبی از روش‌ها داشته و اطمینان داشته باشد که روش‌ها، الزامات تعیین شده در بند ۱۴ را به طور کامل رعایت می‌کنند.

استاندارد ۱۴-۵) به عنوان بخشی از مدیریت احتیاطی ریسک تمرکز اعتباری، مؤسسه مالی باید محدودیت منابع در معرض ریسک را بر اساس معیارهای شفاف و پشتیبانی به وسیله چارچوب تحلیلی مناسب تعیین کند. این محدودیت‌ها باید با شاخص‌های اخطاردهنده برای شناسایی منابع در معرض ریسک اعتباری که در آستانه نزدیک شدن به این محدودیت‌ها است، تکمیل شود. این شاخص‌ها باید به گونه‌ای تغییر داده شوند که مؤسسه مالی زمان کافی برای اقدامات لازم به منظور حفظ منابع در معرض ریسک در سطح قابل مدیریت و احتیاطی داشته باشد.

۱۵- اعتبارات مشکل‌دار

توصیه ۱۵-۱) با وجود این که مؤسسه مالی اقدام به تصمیم‌گیری اعتباری بر اساس رویکرد احتیاطی می‌کند، مشخصه ریسکی منابع در معرض ریسک اعتباری می‌تواند در طول زمان بدتر شود. این امر ممکن است به دلایل مختلف شامل رکود ناگهانی اقتصادی، منجر به نکول در بازپرداخت مشتریان طرف مقابل شده و در نتیجه توانایی بازپرداخت طرف مقابل را تحت تأثیر قرار دهد. نظارت مستمر بر منابع در معرض ریسک اعتباری بخصوص برای شناسایی ضعف‌ها در مرحله اولیه، هنگامی که هنوز گزینه‌های مختلفی برای مدیریت ریسک‌ها وجود داشته باشد مهم است.

استاندارد ۱۵-۲) اعتبار مشکل‌دار به منابع در معرض ریسک اعتباری گفته می‌شود که به دلیلی اعتقاد داشته باشیم که بخشی یا تمام آن بر اساس شرایط قرارداد، بازپرداخت یا پوشش داده نمی‌شود. مؤسسه مالی باید معیاری برای شناسایی اعتبارات مشکل‌دار تعیین کند. بطور حداقل، منابع در معرض ریسک اعتباری اگر هر کدام از شرایط زیر را داشته باشند، باید به عنوان اعتبارات مشکل‌دار طبقه‌بندی شوند:

الف) طرف مقابل در انجام تعهدات مالی خود دچار مشکل شده باشد، به عنوان مثال تعهدات با اهمیت طرف مقابل در حال حاضر سررسید شده باشد؛

ب) مؤسسه مالی پس از افزایش ریسک اعتباری، به طرف مقابل حق امهال اعطا نماید، به عنوان مثال مؤسسه مالی شرایط قرارداد را برخلاف شرایط عادی تغییر دهد؛

ت) طبق استانداردهای حسابداری مرتبط، اعتباری (پرونده اعتباری) که دارای افزایش قابل توجه در ریسک اعتباری بر اساس عوامل مختص به طرف مقابل یا ملاحظات اقتصاد کلان و بخش‌ها اقتصادی باشد.

استاندارد ۱۵-۳) مدیریت اعتبارات مشکل‌دار باید توسط مؤسسه مالی به صورت ساختارمند و هدفمند با تمرکز بر بازیابی نتایج و مهیا کردن بازخورد برای تقویت استراتژی و خط‌مشی آتی ریسک اعتباری مؤسسه مالی انجام شود. در مسیر حمایت از این نتایج، مؤسسه مالی باید به طور شفاف مسئولیت‌ها را برای شناسایی و مدیریت اعتبارات مشکل‌دار تعیین نموده و فرآیندهایی را که برنامه‌های بازیابی مرتبط را مشخص می‌کند، تنظیم نماید. مؤسسه مالی باید

استقلال فرآیند مدیریت اعتبارات مشکل‌دار را که شامل اطمینان از این که اعتبارات مشکل‌دار تنها توسط مسئول یا تیم ایجاد اعتبار نمی‌شوند، حفظ نماید.

استاندارد ۱۵-۴) فرآیند مدیریت اعتبارات مشکل‌دار که توسط مؤسسه مالی اتخاذ می‌شود باید با میزان اعتبارات مشکل‌دار متناسب باشد. مؤسسه مالی باید به طور دوره‌ای تناسب فرآیندهای موجود را با در نظر گرفتن حجم، اهمیت، ماهیت و پیچیدگی اعتبارات مشکل‌دار و منابع و تخصص مرتبط ارزیابی نماید. برای مثال در صورت مواجهه با اعتبارات مشکل‌دار حجیم و پیچیده که نیازمند زمان و تمرکز بیشتر برای بهبود نتایج بازبایی است، مؤسسه مالی باید تیم ویژه‌ای را برای مدیریت اعتبارات مشکل‌دار تعیین نماید.

استاندارد ۱۵-۵) مؤسسه مالی باید بررسی دوره‌ای را برای شناسایی عوامل مهم منجر به منابع در معرض ریسک اعتباری، طبقه‌بندی شده تحت طبقه اعتبارات مشکل‌دار انجام دهد و نتایج این بررسی‌ها را باید به هیأت مدیره گزارش دهد. این بازبینی‌ها باید به صورت کامل و جامع انجام شود و شامل ارزیابی به موقع مشکلات شناسایی شده، صحت ارزیابی ذخایر و تأثیر شرایط قرارداد باشد.

استاندارد ۱۵-۶) در رابطه با اعتبارات تجدید ساختار شده و تقسیط مجدد شده^{۲۵}، مؤسسه مالی باید کنترل‌هایی برای مقابله با اعتبارات همیشه سبز^{۲۶} تعیین کند. بخصوص برای تسهیلات و تأمین مالی‌های تقسیط مجدد و تجدید ساختار شده، مؤسسه بانکی باید مطابق با ترتیبات ذکر شده در ضمیمه عمل نماید.

استاندارد ۱۵-۷) حذف مطالبات باید به موقع توسط مؤسسه مالی انجام شود و منعکس‌کننده انتظارات بازپرداخت واقعی و بازبایی باشد. برای این منظور، مؤسسه مالی باید خط مشی‌های مصوب هیأت مدیره برای حذف مطالبات را که در آن حداقل موقعیت‌ها، شرایط و مقام صلاحیت‌دار که تحت آن پرونده اعتباری را می‌توان حذف نمود تعیین کند.

^{۲۵} Rescheduled and Restructured

^{۲۶} Ever-greening

۱۶- گزارشگری ریسک اعتباری

استاندارد (۱-۱۶) علاوه بر الزامات بند ۹ در باب اداره کردن ریسک، مؤسسه مالی باید اطمینان حاصل کند که گزارشات ریسک اعتباری منجر به دیدگاه با اهمیتی در مورد کیفیت اعتباری شده و به موقع به هیأت مدیره و مدیریت عامل ارایه م‌شود.

استاندارد (۲-۱۶) مؤسسه مالی باید اطمینان یابد که گزارشات ریسک اعتباری به هیأت مدیره و مدیریت عامل به نحوی تهیه شده که توضیحات شفاف بوده و حاوی توجه کافی به مسایل و تحولات مهم ریسک اعتباری که ممکن است منجر به تاثیرات با اهمیتی در مؤسسه مالی شود، می‌باشد. به طور خاص، ساختار، عمق و پوشش گزارشات باید هیأت مدیره و مدیریت عامل را قادر سازد تا موارد زیر را بررسی نمایند:

الف) اطلاعات مرتبط با استراتژی ریسک، اشتباهی ریسک، خط‌مشی ریسک اعتباری مؤسسه مالی و شناسایی هر کدام از ترتیباتی که نیاز به بازبینی دارد؛

ب) آگاهی از منابع در معرض ریسک اعتباری قابل توجه با رویکرد پرونده به پرونده یا کل پرتفوی؛

ت) ارزیابی نیاز به اقدام برای کاهش هر کدام از ریسک‌های نوظهور (جدید).

۱۷- بازبینی اعتباری مستقل

استاندارد (۱-۱۷) بازبینی مستقل اعتبارات باید توسط مؤسسه مالی مطابق با بند های ۱۷-۲ الی ۱۷-۵ انجام شود تا اطمینان حاصل شود که کماکان تصمیمات اعتباری هماهنگ با ترتیبات کلی مدیریت ریسک اعتباری مؤسسه مالی است. برای حفظ بی‌طرفی بازبینی اعتباری مستقل، مؤسسه مالی باید اطمینان یابد که این بازبینی توسط اشخاص مستقل که در گستره بازبینی قرار ندارند، مانند افراد مسئول در ارزیابی و تأیید اعتبار انجام شود.

استاندارد (۲-۱۷) مؤسسه مالی باید اطمینان حاصل کند که گستره، عمق و تناوب بازبینی اعتباری با اهمیت حوزه یا فعالیت خاص مؤسسه مالی (ویژگی ریسک مؤسسه مالی) متناسب است.

استاندارد (۳-۱۷) بازبینی اعتباری مستقل حداقل باید شامل ارزیابی موارد زیر باشد:

الف) کیفیت ارزیابی ریسک اعتباری و دقت در فرآیندهای تصویب اعتباری شامل گستره اطلاعات بدست آمده از تصمیمات اعتباری؛

ب) این که آیا تصمیمات اعتباری مطابق استراتژی ریسک اعتباری، خط‌مشی ریسک اعتباری و الزامات قانونی و نظارتی مرتبط است یا خیر؛

ت) گستره، مؤثر و بجا بودن پایش ریسک اعتباری فعالیت‌ها؛

ث) دقت و به موقع بودن رتبه‌های تخصیص داده شده به طرف‌های مقابل؛ و

ج) مناسب بودن طبقه‌بندی اعتباری و میزان ذخیره‌گیری.

استاندارد ۱۷-۴) واحد حسابرسی داخلی مؤثر، شناسایی و اصلاح هر گونه ضعف در فرآیند مدیریت ریسک مؤسسه مالی را تسهیل کرده و اطمینان می‌دهد فعالیت‌های ریسک اعتباری مؤسسه مطابق با خط‌مشی‌ها و رویه‌های ریسک اعتباری است. بنابراین، نقش مدیر حسابرسی داخلی^{۲۷} و حسابرسی داخلی در مهیا کردن ارزیابی مستقلی در رابطه با مؤثر بودن فرآیند، سامانه‌ها، کنترل داخلی و ترتیبات مدیریت ریسک اعتباری مؤسسه با اهمیت است. بنابراین واحد بازرینی اعتباری مستقل به عنوان بخشی از فرآیند مدیریت ریسک اعتباری مؤسسه مالی، باید در معرض بررسی حسابرسی داخلی قرار بگیرد.

استاندارد ۱۷-۵) مؤسسه مالی باید اطمینان حاصل کند که نتایج از جمله هرگونه توصیه ناشی از بازرینی اعتباری مستقل به صورت شفاف مستند و بطور مستقیم به کمیته ریسک هیأت مدیره، کمیته حسابرسی هیأت مدیره و مدیر عامل گزارش شود.

^{۲۷}Chief internal auditor

ضمیمه ۱

الزامات ویژه برای مؤسسات بانکی: تجدید ساختار یا تقسیط مجدد تأمین مالی یا تسهیلات

۱- تجدید ساختار یا تقسیط مجدد تسهیلات یا تأمین مالی شامل هرگونه تغییر در شرایط بازپرداخت اولیه و شرایطی که به موجب آن ریسک اعتباری طرف مقابل افزایش می‌یابد را شامل می‌شود.

۲- مؤسسه بانکی باید خط‌مشی تصویب هیأت مدیره در شرایط و موقعیت‌هایی که تسهیلات و تأمین مالی ممکن است دچار تجدیدساختار یا تقسیط مجدد شود، تعیین نماید. این خط‌مشی باید:

- شرایطی را که در آن تأمین مالی یا تسهیلات ممکن است بیش از یک‌بار تجدید ساختار یا تقسیط مجدد شود را تعریف کند و خط‌مشی ذخیره‌گیری مناسب برای این گونه تسهیلات یا تأمین مالی را تعیین نماید؛

- از تطبیق با قوانین شرع و اصول تجدیدساختار و تقسیط مجدد تأمین مالی اسلامی اطمینان حاصل کند. این قوانین ممکن است شامل خط‌مشی‌های اداری در اجرای قراردادهای جدید (عقود)، تعیین قیمت جدید فروش و نحوه برخورد با هزینه‌ها و جرایم باشد (به عنوان مثال خط‌مشی عدم منظور نمودن مقادیر جریمه مرتبط با تجدید ساختار و تقسیط مجدد تسهیلات در اصل تسهیلات)؛ و

- حداقل دوره بازپرداخت (بر اساس شرایط و ضوابط بازنگری و تجدید ساختار شده) به طور مستمر برای انتقال تسهیلات تجدید ساختار و تقسیط مجدد شده از طبقه کاهش ارزشی یافته (طبقه غیرجاری) به طبقه جاری برای طبقه‌بندی مجدد تعریف گردد. برای کسب اطمینان، آن دوره نباید کمتر از ۶ ماه باشد.

۳- در شرایط استثنایی، به عنوان مثال هنگامی که طرف مقابل دچار بلایای طبیعی شده است، تجدید ساختار و تقسیط مجدد ممکن است شامل اعطای یک دوره تنفس^{۲۸} برای بازپرداخت تسهیلات یا تأمین مالی شود. در این موارد مؤسسه بانکی باید اقدام به تعیین مؤلفه‌ها و فرآیندهای داخلی برای در نظر گرفتن یک دوره تنفس برای بازپرداخت تسهیلات یا تأمین مالی،

^{۲۸} Moratorium

شامل ساختار اختیار مشخص برای تأیید دوره تنفس نماید. همچنین این فرآیند باید تحت پایش و بازبینی کافی به وسیله افراد مستقل باشد.

۴- در مواردی که تحت شرایط بند ۳ دوره تنفس بازپرداخت تسهیلات یا تأمین مالی اعطا می‌شود، دوره تنفس باید برای دوره‌ای کمتر از شش ماه از زمانی که طرف مقابل برای دریافت آن اقدام می‌کند، باشد.